

Kroeglopen 2

Simon Carmiggelt

bron

Simon Carmiggelt, *Kroeglopen 2*. ABC-boeken, Amsterdam 1968 (4de druk)

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/carm002kroe03_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

I find unsuccessful people much more likeable and interesting. They haven't lost something human and impulsive and warm, especially if they have always been poor and unsuccessful.

Charley Chaplin

Deze bundel wordt opgedragen aan Kees Fens, al drinkt hij alleen maar cola.

Vader

Ouwe Jan kende ik al lang voordat hij in het huis zat. Hij is een timmerman van negenenzeventig en hij heeft vroeger al die mooie welvaart bij elkaar helpen staken, in een tijd toen ze nog geen uitkeringen kregen en van vorstverlet nooit hadden gehoord. Hij is wel oud van jaren, maar dat dwarse kunnen ze niet in hem dood krijgen... 'En ik dacht - ach, krijg allemaal de pleurus,' ligt bestorven in zijn mond. Maar het is geen bittere mond. Vroeger zag ik hem vrijwel dagelijks, in een kleine buurtkroeg. Toen leefde hij, als weduwnaar, nog in zijn eentje, op een kamertje, maar voornamelijk in die kroeg. Sinds hij in het huis zit, zie ik hem te hooi en te gras. Hij houdt niet van het huis. Dat komt niet door het huis. Maar...

'Ach, al die ouwe kerels worden zo sjagrijnig,' zegt hij. 'Dan is 't bij voorbeeld zomer. En je wilt eens een raampie open zetten. Dat mag niet van ze. Vanwege de tocht op die kale koppetjes. En dan zeg ik: ben je soms bang dat je dóód gaat?'

De verachting waarmee hij dat laatste zinnetje

uitspreekt, kan ik niet reproduceren, maar daardoor krijgt 't iets gróóts.

‘Weet je wat het is,’ zei hij, toen ik hem laatst weer eens in een kroeg trof, ‘je moet er zo veel mogelijk uitlopen, uit zo'n huis. Maar ja...’ Hij maakte het telgebaar, met duim en vinger.

‘Nou heb ik een zoon,’ vervolgde hij. ‘Een zéér leergierige jongen, hoor. Ik heb hem vroeger op een knappe school gedaan, hij heb zelf hard doorgestudeerd en nou is hij, hoe noem je dat - akketant.’

‘Accountant,’ begreep ik.

Hij knikte instemmend.

‘Hij heb een mooi, eigen kantoor, hier in de stad,’ zei hij. ‘En hij woont, met dat wijf van 'm, in zo'n hoge flat, je weet wel, die gezet is door zo'n bunkerbouwer. Nou, die goser heb op die bunkers voor de mof indertijd meer z'n best gedaan dan op die flats, want elk ogenblik is er wat mee loos en ik kan je hier, in de ouwe stad, langs verscheidene pandjes geleiden, die ik in 1908 als blaag heb helpen zetten en al most ik om de haverklap een kan genever gaan halen voor die jongens - die pandjes staan er nog gaaf bij. Daar mankeert niks an. Maar goed, die jongen woont in dat hoge rotting. Dat mot hij, van dat wijf. Een zéér leergierige jongen. Maar ja, hij komt niet af.’

Weer maakte hij dat tel-gebaar.

‘Dat komt ook door dat wijf. Die zegt: “Hij koopt er toch maar drank voor.” En dat is ook zo. Maar toch...’

Hij keek eens in zijn ledig glas.

Ik liet het vullen.

‘We hebben zes gulden zakgeld van het huis,’ sprak hij, nog zonder te nippen, maar reeds opgemonderd door het veilige feit dat de kelk weer vol was. ‘Door zes gulden ben je gauw heen. Tenminste, als je veel langs de weg loopt, zoals ik. Nou heb me zoon gezegd: “Vader, je mot niet op me kantoor komen.” Dat snap ik wel. Hij is akketant, hij heb een portier in zo'n hokkie en, nou ja, ik óóg niet. Maar die rotflat is zo ver. En daar zit dat wijf, dus ik krijg er toch geen poot aan de grond.’

Hij nam een nipje en zijn ogen kregen een slimme glans.

‘Nou was ik laatst al in één dag uitverkocht. Je hebt wel eens zo'n dag. Iedereen heb wel eens zo'n dag. Maar ik hield me mooi stijf en ik kwam om twaalf uur rechttop, als een man, de poort binnen. Maar de volgende ochtend - geen geld en wel dorst - neem ik een stukkie papier en schrijf ik een briefje aan me zoon. Dat me scheergerei op is en dat ik hem daarom verzoek om een tientje, om nieuw te kopen. En dat briefje geef ik af bij die portier van z'n kantoor. Ik zeg er nog bij: spoed. Wat denk je dat me zoon doet?’

‘Geen idee,’ zei ik.

‘Hij stuurt me een scheerkwast,’ antwoordde hij, met een moedeloos handgebaar.

We bleven even stil.

‘Nou heb ik twee scheerkwasten,’ zei hij. Ik zag

ze staan, naast elkaar, de oude en de nieuwe. Vader en zoon.

‘t Komt allemaal door dat wijf,’ besloot hij. ‘Want ‘t is een zeer leergierige jongen, hoor.’

En zijn glas heffend: ‘Ach, laat ze de pleurus krijgen.’

Uitzicht op een haringman

Het was ochtend en aan zo'n mooie, op poten staande kar op een Amsterdamse gracht, kocht ik een haring.

‘Uitjes?’ vroeg de man in het witte jasje.

Hij was fors en breedgeschouderd en zijn haar grijsde al - een voetbalgelovige, om zo te zien, die geen zondag in het Stadion ontbreekt.

‘Geen uitjes,’ antwoordde ik.

Er stonden nog twee mannen te eten, die overalls droegen en bij elkaar hoorden.

‘De een neemt er een uitje bij en de ander neemt er geen uitje bij,’ stelde een van de mannen ruimdenkend vast.

De haringman knikte.

‘Zo zal ik er nooit zuur bij nemen,’ sprak de andere man, op de wat kokette toon, waarop een meisje een kleine, lieve charme vermeldt, die ze nu eenmaal bezit.

‘Geef me er nog maar een,’ zei ik.

De haringman sneed 'm in drieën en greep met zijn glimmende hand in de bak met uitjes.

‘Nee, géén uitjes,’ riep ik.

Hij glimlachte verontschuldigend.

‘Ik was even in gedachten,’ zei hij.

De mannen in overall namen er ook nog een en begonnen een soort twistgesprek over een futiliteit, waarin ze elkaar geen gelijk wilden geven. Ik zag ze er nog mee bezig toen ik al betaald had en in een café, vlak tegenover de kar, aan een tafeltje bij het raam plaats nam. Voor Hollanders gesticuleerden ze heftig. Een boer heeft me eens verteld dat, als 's ochtends vroeg de eerste haan begint te kraaien, alle hanen in de omgeving het ook gaan doen, alleen om hem in volume te overtreffen. De meeste mannenlevens komen hier op neer.

‘Wat zal 't wezen?’ vroeg de oude juffrouw van het café.

‘Koffie.’

Terwijl ze naar het buffet slofte kwam een dik, slonzig mens binnen, dat haar kapsel maanden geleden strogeel liet verven, maar later overweldigd werd door een heimwee naar haar eigen bruin, zodat ze nu een tweekleurige dos op de schedel droeg.

‘Heb je 't gehoord?’ riep ze.

‘Wat?’

‘De zoon van die haringboer aan de overkant is toch gisteren met zijn brommer tegen de tram gereden?’ vervolgde ze. ‘Nou, hij is mooi dood hoor. De dokters konden 'm niet redden, in het ziekenhuis. Ze zijn 't hem net een half uur geleden komen vertellen.’

De oude juffrouw zette de koffie voor me neer.

‘t Is wat...’ zei ze.

Ik keek naar de overkant.

De ruziemakers in overall waren verdwenen. De haringman stond, breed en fors, zijn visjes schoon te maken met een automatisch geworden vaardigheid.

‘Een jongen van zeventien,’ zei het dikke mens. ‘Hij leerde voor banketbakker. En hij heb op de vaktentoonstelling laatst nog een derde prijs gewonnen met een kasteel van chocola.’

‘t Zijn rottingen, die brommers,’ zei de oude vrouw.

Het gezicht van de haringman drukte in het geheel niets uit. Geen smart, geen ontsteltenis, geen wanhoop, geen melancholie. Niets. Hij hielp nu een juffrouw, die er een aantal mee moest nemen in een papiertje.

‘En die jongens willen altijd bluf rijden op zo'n ding,’ zei het dikke mens. ‘Maar zo'n tram gaat niet opzij.’

Aan de overkant gaf de haringman de juffrouw haar wisselgeld. Toen ging hij weer schoonmaken.

Niets zag je aan hem.

‘Mensen zijn geheimzinnig,’ schreef Wittkampf.

Terwijl het zinnetje me te binnen schoot, herinnerde ik me opeens dat hij, bij die tweede haring van mij, in verband met de uitjes glimlachend had gezegd: ‘Ik was even in gedachten.’

Dag baas

Er kwam in de namiddag een grote, zware man van middelbare leeftijd met een woeste haardos, het halfdonkere café binnen, die al op de drempel met een diepe basstem riep: ‘Geef me gauw een jonge klare, want ik hou er niet van, me tijd in kroegen te verdoen.’

Daarop nestelde hij zich aan mijn tafeltje, dicht bij de kachel, op de manier van iemand die vooreerst nog niet vertrekt. De borrel dronk hij in één teug op.

‘Nog een,’ zei hij. ‘En waarschuw me als ik de zevende heb gehad.’

Die tweede was ook gauw leeg. Terwijl de derde werd ingeschonken, veegde hij met zijn enorme hand over z'n wat vermoeid gezicht en zei: ‘Stapelgek word ik er van.’

‘Waarvan?’ vroeg ik.

Hij leunde, enigszins ontspannen door de drank, achteruit en strekte zijn benen.

‘Ik heb een transportbedrijf. Ik zit tot over mijn strot in het werk,’ zei hij.

En luider: ‘Zeg, kan ik wat te drinken krijgen, of is 't hier een apotheek waar je met een receptie moet komen?’

Zijn glas was weer leeg.

‘Ik ben onderweg,’ riep de kastelein.

‘En geef die stumper ook wat,’ zei de man, op mij wijzend.

Ik vroeg: ‘Waarom word je stapelgek van een transportbedrijf dat goed loopt?’

Hij keek me aan met zwaarmoedige ogen.

‘Werk genoeg,’ zei hij. ‘Maar de ene dag heb ik zes chauffeurs en de volgende dag twee.’

Ik vroeg hoe het kwam, maar hij zette zijn stem weer uit.

‘Een beetje service hier,’ riep hij. ‘Ik ben toch niet melaats?’ Hij keek naar mijn glas.

‘Ik doe het niet zo rap,’ zei ik.

‘Dat komt omdat je geen transportbedrijf hebt,’ stelde hij vast.

Ik knikte en vroeg: ‘Maar waarom blijven die chauffeurs dan ineens weg?’

Hij haalde zijn machtige schouders op.

‘Waarom?’ herhaalde hij. ‘Waarom worden we geboren? Waarom gaan we dood?’

Ik weet het niet. Ik leg die jongens in de watte. In 't schuimrubber. Ik geef ze alles

wat ik ze maar geven mag. Ik vind alles goed. Ik ben een baas uit een sprookkie.

Maar elke ochtend is het afwachten. Hoeveel komen er? Zes? Vier? Twee? En waar zijn de wegblijvers? Opgekocht door een andere baas? Afgeschoten naar

Mars? Of hebben ze gewoon geen trek in de wagen vandaag? Ik weet het niet.'

Hij keek om naar de tapkast.

'Ik kom al,' riep de kastelein.

'Deze is van mij,' zei ik. Want ik begon voor hem te voelen.

'Dank je,' antwoordde hij. 'Nou heb ik één jongen al máánden. Koos. Een chauffeur uit de kunst. Werkt hard. Vraagt om overuren. Wil zelfs op zaterdag en op zondag rijden. Een juweel. En nooit babbels. 'n Wérker. Ik stop hem van alles toe, alles wat ik n naampie kan geven, anders hangen ze je op voor zwarte lonen. Ik zou 'm 's ochtends, als hij precies op tijd voor me neus staat, wel een smakker willen geven. Koos. Op Koos kon ik bouwen. Maar...'

Hij zuchtte zeer diep.

'Vanmorgen komt hij bij me,' vervolgde hij. 'Hij zegt: "Baas, ik wil naar de wintersport." Ik zeg: "Goed Koos. Je werkt zó lang bij me, dus je hebt recht op zeven dagen vakantie. Veel plezier jongen." Toen zegt hij: "Nee baas, ik wil geen zeven dagen. Ik wil zeven weken." Toen zeg ik: "Jongen, hoe kan dat nou, je verdient bij mij honderd en vijftwintig schoon, met enige versierselen, dus daarvan kan je toch nóóit zeven weken naar de wintersport?" Toen zegt hij: "Ja baas, maar ik heb een vrouwtje aan de hand en die verdient vijfhonderd gulden per week - horizontaal." Begrijp jij de wereld nog? Een keiharde werker. Zó'n jongen. Ik

zeg: “Koos, je kan die zeven dagen krijgen, maar meer niet.” En toen zegt-ie: “Dág baas.”

En zich naar de tapkast wendend: ‘Geef me die zevende. Met spoed.’

In a sentimental mood

Kent u 'In a sentimental mood' van Duke Ellington? Dat is een mijner uitverkoren jazznummers van vroeger. Erg muzikaal, erg droefgeestig en erg sentimenteel. Maar ik heb er nu eenmaal een onuitroeibaar zwak voor en ik zet het als titel boven dit enigszins wonderlijke kroegverhaal dat ik, geloof ik, eigenlijk helemaal niet schrijven moet, omdat het tamelijk idioot is allemaal. Maar goed, ik ben nu eenmaal begonnen en dan gaat zo'n pen verder zijn gang.

Laatst moest ik naar een receptie in Rotterdam.

Ik haat recepties. Maar ik moest. Ik kon er niet onder uit. 't Was in een keurige gelegenheid en er waren allemaal keurige mensen aanwezig van middelbare leeftijd en de mannen wilden daar wel voor uitkomen, maar de vrouwen niet, dat kon je zien aan de jurken en zo.

We hadden allemaal een keurig glaasje gekregen van een indrukwekkende ober, die handschoenen droeg, of hij straks nog uit inbreken moest en we voerden keurige gesprekken. Iedereen loog tegen

iedereen en ik loog dapper mee, want als je nu eenmaal gáát, moet je de kleur van je omgeving aannemen, nietwaar?

Maar, nu loog ik vroeger beter dan tegenwoordig.

Ik weet niet wat het is.

Aftakeling, misschien. Of toenemend besef van sterfelijkheid. Na een uur kreeg ik behoefte mijn glas op te eten, teneinde ten minste iets knarsends in mijn mond te hebben, in plaats van al die zoete leugens tegen een dame, die zichtbaar doodongelukkig was en hoorbaar zeer gutig. Ik overwoog ook, heel hard een paar vieze woorden te roepen, want dat lucht eveneens op, in zo'n fluwelen hel, maar ik was verstandig en dacht: Nee, je moet gewoon weggaan.

Dus ik gaf de gastvrouw een judaskus op de wang en zei dat het zeer gezellig was geweest en ik liet mij in mijn jas helpen door weer een ándere vent met handschoenen aan en ik vervoerde mijn gestalte naar buiten.

Het regende hevig.

Dat was wel fijn.

Want regen is waar. Zéér waar.

En ik liep langzaam erg nat te worden door bedrijvig Rotterdam, dat ook voortdurend open ligt, net als Amsterdam, maar in Rotterdam zie je er tenminste later de resultaten van en ik kwam erg nat en erg deplorabel op de Coolsingel en trad daar een groot, mooi café binnen.

Een café met muziek.

Ach, ik moet dit stukje eigenlijk helemaal niet schrijven, maar die pen gaat door, ik kan er niets aan doen. Ik bestelde een glas rode wijn, waar een mens zich geen buil aan vallen kan en waarvan de geneesheren zeggen dat 't zelfs gezond is - en je moet toch aan je gezondheid denken, nietwaar? En ik zat in een hoek, moe-gejokt en depressief. En met dat glas rode wijn.

Toen begon de muziek. Een trio. Een meneer achter een piano. Een meneer met een viool. En een mooie blonde dame, die zong.

Ze verstonden hun vak, die drie.

Maar ze hadden een onuitsprekelijk droefgeestig repertoire.

De dame zong in het Frans en in het Duits en in het Engels allemaal liedjes over liefdes die verloren gingen en over een nachtegaal, waar ook iets zeer on-vrolijks mee aan de hand was, en de pianist wist precies hoe het moest en de meneer met de viool was permanent hoogst bekwaam in mineur doende.

Héél goed, hoor.

Maar ik werd er, na dat uur liegen, zo verschrikkelijk sentimenteel van, dat ik dacht: Als ik hier nou nog vijf minuten blijf zitten, komen onherroepelijk de waterlanders.

En je kunt toch moeilijk, als volwassen persoon, in een groot café op de Coolsingel te Rotterdam aan de borst van de kelner gaan uithuilen? Dat leren die

jongens niet op de vakschool. Dus ik betaalde en ik verliet het café en het regende nog steeds en ik had dit stukje eigenlijk niet moeten schrijven.

Maar, nou ja.

Vruchtbaarheid

Naast mij aan de tapkast stond een aan de slapen grijzende man die geen habituele zwijger was en met vrolijk twinkelende ogen vertelde: 'Ik ben gisteren met mijn kleinzootje in 't Rijksmuseum geweest. En geláchen dat ik heb! We komen in die zaal waar dat kleine zelfportret van Rembrandt staat, u weet wel, hij staat er op met zo'n enorme blonde kuif. Toen zegt me kleinzootje: "Kijk eens, opa, een Rolling Stone."'"

We lachten.

Toen ik net op het punt stond er een troef van mijn éigen kleinzoon bovenop te dreunen - want breek opa's op dit punt de bek niet open - vroeg een grote, indrukwekkende grijsaard die, aan mijn andere zijde achter zijn glas stond als een gevallen en daarna vergeten apostel, met schorre stem en zonder zelfs maar 'n glimlach aan de vrolijke prater: 't Is zeker uw eerste?'

'Hoe bedoelt u?'

'Uw eerste kleinkind,' zei de oude.

De heer knikte blij. En de zeer oude man knikte

óók, maar meer op de manier van iemand, die een veronderstelling ten overvloede hoort bevestigen.

‘Ik heb elf kinderen, zesentwintig kleinkinderen en zeven achterkleinkinderen,’ sprak hij. Hij serveerde de volzin rustig uit. De kroeg scheen opeens te klein voor zoveel vruchtbaarheid.

‘Pappeldepap,’ zei de beginnende opa timide.

Ik hield me maar sjakes met mijn twéé, als een kladschilder, die zwijgt wanneer de meester spreekt.

‘t Is aardig goedje - kinderen, kleinkinderen, achterkleinkinderen,’ vervolgde de oude man. ‘Maar toch, als je er zó veel hebt, ga je vaak door het behang. Want je kan ze niet meer uit mekaar houden. Tenminste - ik niet. Ik ben nou negenenzeventig en dan begint 't daar vanboven toch een beetje te slijten.’

Hij tikte even op zijn grijze hoofd.

‘Bij vrouwen ligt dat weer anders,’ zei hij. ‘Dat doet de natuur, geloof ik. Ze zijn er in elk geval veel behendiger in. Maar mijn vrouw is twee jaar terug helaas ontslapen. Toen ze er nog wás hield ze het mooi voor me bij. Dan zei ze: “We gaan vanmiddag even naar Henk en Marie, want Jopie is jarig.” Jopie is één van die zesentwintig. Ik zou hem op zo'n moment wel niet kunnen uittekenen, maar ik wist tenminste: we gaan naar Jopie.’

Hij zuchtte en nam een slok.

‘Ze is er niet meer,’ zei hij. ‘En nou heb ik wel zo'n verjaarskalender op de plee hangen en me dochters en me schoondochters bellen me ook nog

een dag van tevoren op. En me achterschoondochters - noem je dat zo? - doen dat ook. Dan hoor ik: “Je spreekt met Monique.” Dan denk ik wel eens: Wie is nou ook weer Monique. Maar goed, ze waarschuwen me. En ze kopen ook het cadeautje van opa. Of over-opa. Want van al die rotzooi die ze tegenwoordig in die speelgoedwinkels hebben, kan ik geen chocola meer maken. Vroeger was het eenvoudig. Dan gaf je een jongen een timmerdoos en een meisje een pop. Maar nou gaat 't allemaal met elektriciteit en 't maakt herrie en 't geeft licht, affijn, mij gaat het te hoog. Maar dat lossen die moeders dan wel op. Mijn cadeautje. Ze stoppen het me bij de deur in me hand, 't pakkie. Ik hoef het alleen maar te geven. Ik weet niet eens wat er in zit. En als ze 't uitgepakt hebben, weet ik nog niet wat 't is. Maar...’

Hij sloot even zijn vermoeide ogen.

‘Daar mis ik ook m'n vrouw zo in,’ zei hij. ‘Die wist het precies. Die geleidde me. Maar ik kom zo'n kamer binnen en dan is daar een hele smak kinderen aanwezig, want 't is een verjaarspartijtje. Maar wie is nou Jopie of Keesje of Jan Jaap? Al sla je me dood, ik weet het niet. Die kinderen veranderen telkens. Dus nou heb ik 't systeem, dat ik bij de deur wacht tot er een op me af komt. Dat is de jarige. Die neem ik dan maar op me arm en die zoen ik en die geef ik het pakkie.’

Hij schudde somber zijn hoofd.

‘Maar vorige week doe ik dat weer,’ zei hij.

‘En ik nam een heel verkeerd kereltje te pakken. Die was helemaal niet van mij. Maar hij kwam nou eenmaal het eerst op me af, dus ik dacht, dat is-ie. En ik zoen hem en ik geef hem het pakkie en hij wou 't niet meer teruggeven ook en de echte jarige aan 't huilen, natuurlijk. En me schoondochter nog aardig kwaad ook.’

Hij zweeg.

De heer en ik zwegen ook. En staarden in de toekomst.

Een feesttentje

Die zilveren bruiloft hebben we achter de rug. We waren, zoals gebruikelijk, samen naar onze geboorteplaats, Den Haag, gegaan. 't Viel helaas op een zondag en dan maakt elke stad een wat overleden indruk. Maar we hebben er toch, met het lekkere vooruitzicht dat we 's avonds, in Diligentia, om Wim Kan en zijn Corrie zouden gaan lachen, wel aangenaam rondgezworven. Nogal planloos - want historische plaatsen hadden we niet te bezoeken. Het café 't Wachtje' aan de Bosbrug, waar ik haar voor het eerst aanschouwde en voor een volstrekt onbereikbare Française hield, omdat ze zat te praten met een Parijse vriendin, is in de oorlog door een bom met de grond gelijk gemaakt, dus dáár hoefden we niet heen. We liepen gewoon maar wat rond, eigenlijk wel gelukkig. Mijn vrouw is maar door twee dingen ongelukkig te maken: als, bij een bepaalde weersgesteldheid, het riool in onze straat zo stinkt en als er een belastingbiljet komt. Dan zie ik de droefheid in haar ogen. Maar vandaag niet, want op zondag komt er geen post dus ook geen belas-

tingbiljet en Den Haag ruikt eigenlijk wel lekker.

En wij bezochten een café, waar wij vroeger vaak kwamen en dronken er voorzichtig een glaasje sherry. Aan de bar leunde een kennelijke playboy en fluisterde tandschone schuttingtaal in het beeldige oorschelpje van een mooi meisje. Twee dikke mannen zaten naast elkaar op de krukken en bespraken iets zorgelijks, met lamentabele ruggen. Ze zagen er ontmoedigend uit. Misschien had de één een slecht huwelijk en was, voor de ander, zijn vrouw gereduceerd tot een dossier in de safe van zijn advocaat.

Er zijn veel slechte huwelijken.

Maar gelukkig merken de meeste mensen niet dat hun huwelijk slecht is. Ze denken gewoon dat het zo hoort. Ik heb een man gekend die het wél besepte en die zo'n ongelukkig huwelijk had, dat hij voortdurend de hand aan zich zelf wilde slaan, maar als hij dacht aan het grote aantal afscheidsbrieven dat hij dan zou moeten schrijven, ontzong hem de moed. Zo bleef hij uit luiheid leven. Ik heb zijn gouden bruiloft nog meegevierd.

En wij verlieten de bar en er reed een tram voorbij. En ik dacht aan de conducteur die, toen we in onze verlovingstijd, op het lege vóórbalkon van de tweede wagen, een beetje met elkaar stonden te vrijen, door het luikje tegen me zei: 'Ja, an 't begin ken je d'r wel ópvreten en later hebbie spijt dat je 't niet gedaan heb.'

En ik voelde geen spijt.

Zwijgend op de aangename manier, slenterden we naar het restaurant om lekker te eten, want dat hoort er toch bij. De oude kelner had een geheel uit wangzakken en plooiën opgetrokken gelaat, waarop permanent de wat pruilende uitdrukking stond van iemand die denkt: Dat overkomt *mij* nou weer. Een ander niet. Nee - *mij*.

Terwijl hij aan ons tafeltje stond en de bestelling noteerde, kwam een vluchtige kennis langs en zei: ‘Jullie zijn vijftig jaar getrouwd vandaag, he? Gefeliciteerd hoor.’

‘Bedankt,’ riepen we. Hij liep door met zijn gasten.

De kelner zei met een stem, die geheel bij zijn gelaat paste: ‘Vijftig jaar. Ach ja. Ik was laatst veertig jaar kelner. Hier, bij deze zelfde baas. Veertig jaar. Ze hebben me zo'n beetje gehuldigd. Maar toen de baas me toesprak, dacht ik: ach, ik had toen ik jong was, eigenlijk veel beter hier weg kunnen gaan, dan had ik het misschien ergens anders veel verder geschopt. Maar je blijft. Uit bangigheid.’

Na deze korte feestrede ging hij, op zijn platvoeten, heen om onze bestelling door te geven. Hij bedoelde het niet kwaad, geloof ik. Hij was meer een geboren miesmacher.

Mijn vrouw hief haar sherryglas en zei, met een glimlach: ‘Proost, bangerd.’

En ik hief ook mijn glas. Maar ik zweeg. Want ik was op dat moment erg druk bezig haar te beminnen.

Een vrije jongen

De man, die naast mij aan de tapkast stond, zei zonder bepaalde aanleiding tegen me: 'Met vrouwen - 't is linke soep. Je weet vaak niet precies wat je doen moet, eigenlijk.'

En hij nam een teug bier. Hij was een lange jongen van een jaar of dertig, met een splinternieuw, hel groen jasje aan en hij had iets zwierigs, ook in zijn kuif. Omdat zijn mededeling algemeen en vaag genoeg was om voor beaming in aanmerking te komen, antwoordde ik: 'Ja, dat is zo.'

'Nou woon ik in een logementje,' vervolgde hij. 'Ik ben een vrije jongen, niet? En die vent, die dat logement drijft, ach, ik koop daar beneden eens een kop koffie of ik koop daar eens een gevulde koek of ik koop daar eens een hard ei - zo'n man moet óók verdienen, niet? Maar goed, nou zat laatst op een avond een ouwe man, die ook in dat logement woont, beneden te huilen. Dronken natuurlijk. Maar goed. Ik krijg medelijden met die ouwe man en ik breng die ouwe man naar zijn kamertje. Ik neem nog twee harde eieren mee, op een schoteltje. En

we komen op zijn kamertje en hij had daar nog een paar maatjes staan en we eten de eieren en drinken die paar maatjes en we praten samen en die man houdt op met huilen. Maar goed - wat denk je dat er gebeurt? Ineens komt die vent van dat logement naar binnen stormen en roept: "Vuile zwervers, jullie zitten hier maar te zuipen en mijn licht op te branden." En dat tegen *mij*. Terwijl ik een radio op termijn heb genomen, om uit de kroeg te blijven. Ik sta op en ik zeg: "Kom mee naar buiten, slijmerd, dan ram ik je even in mekaar." Ja, dat had ik rustig en ongestraft kunnen doen, hoor, want de politie heeft laatst nog tegen me gezegd: "Hij verdient een pak op zijn mieter, hij is zo slecht als die paraplubak en we zouden hem graag zélf te pakken nemen." Maar ja, personeelstekort, he.'

Hij maakte een excuserend handgebaar, nam weer een slok en sprak: 'Dus ik denk: krijg de klere met je logement en ik schrijf op een huwelijksadvertentie, want ik heb een mooie hand van schrijven. En ik krijg een beleefd antwoord van dat vrouwtje. Maar goed. Op een middag ga ik ernaar toe. Ik had een flesje eau de cologne meegenomen uit de Hema, maar dat heb ik er natuurlijk niet bij gezegd. Een fris, gescheiden vrouwtje met twee kindertjes en zo woonde op een woonschip dat heette "De woelige stulp". Ik vroeg nog hoe ze daar aan gekomen was, aan die naam, en ze zei: "Die heb ik eens op een villa gelezen." Maar goed. We passeren de middag aangenaam. Ze schenkt een koppie thee met een

zelf gebakken boterbiesje, lekker, al had ik liever een spatje gehad. En we praten. 'n Fris vrouwtje. Frisse kindertjes ook. En ik zeg: “Je mot in de toekomst kijken, je gaat in het leven wel achteruit maar nooit vooruit,” wat je dan zo eens zegt, niet? Maar goed. De middag is voorbij. We nemen afscheid. Ze geeft me een kus. Niet op de mond direct. Maar op de wang. Maar een kus toch. En ze roept tegen die kindertjes: “Zeg maar: dag pappie.” En gek - maar dát vond ik een beetje schielijk.’ Hij ledigde zijn glas.

‘Vind je dat ook niet schielijk, na zo'n eerste middag?’ vroeg hij.

‘Het is schielijk,’ gaf ik toe.

‘Nou had ik daar in de buurt toevallig een kennis wonen,’ vervolgde hij, ‘en ik loop even bij die kennis an. En ik vertel hem van dat vrouwtje. En hij zegt: “Jan, jongen, begin er niet an, want je wordt zwaar in het schip genomen.” En dat gaf eigenlijk weer voedsel aan mijn aarzeling, omdat ze zo schielijk was geweest met dat “dag pappie”, hoewel het frisse kinderen waren en een tof wijffie, daar niet van. En nou heb ik nog wel een brief van haar gekregen, op het adres van mijn moeder, die bedlegerig is, maar ik dacht: Nee, ik zie er toch geen brood in. Dus ik heb niet geantwoord. En ik ben gewoon teruggegaan naar dat logement. En daar zat beneden die ouwe man weer te huilen. Niet zo erg als de vorige keer. Eigenlijk maar een béétje. En ik dacht: Ach Jan, niet mee bemoeien. En ik leg het bij

met die baas. En nou zit ik daar weer, op me kamertje, met m'n radio op termijn, die me ten minste uit de kroeg houdt. Ach, weet je wat het is, je léért in het leven.'

Flarden uit Parijs

De vier mannen zaten in de hoek van het café te kaarten en ik dacht opeens aan die avond in Parijs.

We hadden goedkoop gegeten in de Rue Vavin en dwaalden nog wat door Montparnasse, waar ons hotel stond - kroeg in kroeg uit, om naar de mensen te kijken en wijn te drinken en ons wél te voelen. In een klein, wat armelijk zijstraat-tentje, zaten ook vier mannen te kaarten. Net zulke mannen, aan de verkeerde kant van de vijftig.

Het was tien uur in de avond en toen het spelletje uit was, stonden ze op en trokken hun jassen aan. De waard zette vier kleine glaasjes naast elkaar en schonk ze vol met iets onduidelijks. Een afscheidsdronk van het huis. Er was een breedgeschouderde man bij de kaarters, met spierwit haar en een erg oprecht gezicht. Terwijl de anderen wat lacherig praatten aan die toog wipte hij het glaasje achterover, staarde even voor zich uit en zei toen: 'Maar je verliest je vrouw - en da's erg.'

(Woordelijk: 'Mais on perd sa femme et - c'est grave.')

Het was een treffend moment. Hij had zo dapper meegekaart, maar dat éne snelle glaasje scheurde de verse wond open en maakte zijn stem schor van ontroering. Twee van de andere mannen dronken gauw leeg en maakten zich uit de voeten en de waard had opeens iets te doen. Leed is niet populair. Alleen de derde kaarter, die oud en een beetje kreupel was, bleef hem trouw en nam hem mee. We zagen, toen we ook op straat stonden, hoe ze samen opliepen in het halfduister, pratend, gebarend.

En we gingen naar het eeuwige café 'Le Dôme', waar niet zo bar veel is veranderd sinds Hemingway en Scott Fitzgerald er, als veelbelovende broekjes, in de kring van Gertrud Stein mochten zitten. Weliswaar komen de wáre kunstenaars en diepdenkers tegenwoordig meer in 'Le Select' aan de overkant van de boulevard, maar daar durf ik 's avonds niet in, want de golf van intellect en talent die je daar, bij het binnentreden, overspoelt gaat me te hoog.

Tot de wrange charmes van de Dôme behoren de habitués van vroeger die er op stokken geleund binnenstropelen en hijgend hun stoel bereiken. De oude, broodmagere Amerikaanse bij voorbeeld, die een soort rode ijsmuts draagt en de tijd voornamelijk besteedt aan het op een glaasje inviteren van jongelui, die allemaal een uitvlucht weten om vér van haar af te gaan zitten, en aan het vinnig kiffen met haar dodelijk vermoeide Franse echtgenoot.

Ze is een aangrijpend wrak en in haar omlinjnde mond houdt, zo hier en daar, een rotte tand het moedig vol, maar toch kan je nog zien dat ze ééns mooi was. Toen hadden de jongelui geen uitvluchten.

‘What you need is a doctor,’ bijt de moede echtgenoot haar toe, want het ruziën geschiedt in het Engels.

Ze antwoordt met een glimlach, die haar vergaan gruwelijk ontbloomt, dat het haar niet kan schelen of ze ziek is.

‘En er staat altijd een bed voor me in New York City,’ zegt ze trots.

De man haalt zijn schouders op.

Parijs bij avond.

We gaan een eindje verder op de boulevard een kleine kroeg binnen. Een juffrouw die, zonder veel hoop, op een klant wacht. Een reus, met een gezicht van doorgroefd leer, die naast haar gaat zitten en een gesprek begint dat haar vermaakt, maar waarin geen brood zit. Een bijna dode kelner, die toch nog lopen kan. Een zeer beschonken, heerachtig individu van middelbare leeftijd met een zwarte snor en een te flonkerende pinkring. En een wat vies, verwaarloosd, problematisch meisje, dat in het onverbiddelijk licht der neonbuizen zéér gespannen achter een leeg koffiekopje zit. Opeens neemt ze een besluit dat haar kennelijk veel moeite kost. Ze staat schichtig op, gaat bij de beschonken man zitten en vraagt: ‘Waar is Loulou?’

Romans van Simenon beginnen zo. De man ziet haar door een waas. Hij laat bier brengen. Ze tikt onhandig met hem aan, haar felle ogen hunkerend naar antwoord op die vraag. De man grijnst met een mond vol goud en legt zijn hand tastend op haar magere knie. Je ziet haar huiveren bij het ondergaan van die aanraking. En wéér vraagt ze: ‘Waar is Loulou?’

Het zijn maar een paar flarden zonder begin of eind, gescheurd uit een avondje Parijs. Maar ik vergeet ze niet.

De timmerman uit de dorpskroeg

In een dorp heb ik, al een paar jaar geleden, een kamer met een mooi uitzicht en zander lelijke telefoon gehuurd, waar ik zo nu en dan eens een paar dagen héévlucht, om alles wat de stad mij aan licht en donker heeft toegeworpen, ongestoord op te schrijven.

De kamer is gemeubileerd met wat bekoorlijke oude boel, die daar nu eenmaal stond.

Alleen de boekenkast ontbrak.

Die heb ik laten maken door een timmerman van tachtig, een kleine, allerliefste man, die op zaterdagavond in de dorpskroeg altijd zit te kaarten met mensen uit de buurt.

Veel zeggen doet hij niet. Maar hij heeft me toch eens verteld dat het kloeke pand, waarin de dorpskroeg wordt gedreven en soms een paar routiers, die geweldige vrachtauto's besturen, de nacht doorbrengen, vijfenzeventig jaar geleden een pensioonaat voor zeer deftige jongedames was waar hij, aan moeders hand, op sinterklaasmiddag met de andere dorpskinderen héén mocht voor een versnapering en

voor een presentje, dat die deftige jonge dames zelf hadden gemaakt. Ze zongen er van Sinterklaas kapoentje. En om vijf uur precies moesten ze allemaal weer weg. Met de versnapering en het presentje.

't Is bar lang geleden en je kunt het niet meer zien aan de kroeg en aan de timmerman.

Ton ik hem vroeg of hij die boekenkast wilde maken, zei hij dat hij zijn duimstok niet bij zich had, maar daar kwam hij op maandag mee aan glimlachen, een kleine, vriendelijke man met een pet op. Hij nam de maat en toen ik een paar weken later terugkwam uit Amsterdam, stond de boekenkast daar te pralen.

Een juweel van een kast.

Mooi degelijk vakwerk.

Op zaterdag, toen hij weer kwam kaarten, bedankte ik hem en vroeg hoeveel hij van me kreeg. De prijs was nog zo'n prijs uit 1916 - onwaarschijnlijk laag. En hij noemde 'm nog aarzelend en zei er, ter verontschuldiging bij: 't Hout is zo duur geworden.'

'U zult niet rijk worden,' zei ik.

Hij glimlachte. Ik betaalde, deed er nog een doos sigaren bij en vroeg of hij nog een tweede kastje voor me maken wilde, een kleintje om papier en enveloppen in op te bergen.

'Goed meneer,' zei hij.

En hij kwam maandag weer met die duimstok.

't Heeft helemaal geen haast hoor,' zei ik. 'Ik kom hier pas weer over een maand terug.'

Hij knikte en sloot op een geruststellende manier def ogen, die de deftige jongedames, die nu allemaal geraamtes in familiegraven zijn, nog hadden gezien, op Sinterklaasmiddag.

Dat was dus afgesproken.

Een maand later keerden we terug.

Het kleine kastje stond er niet.

Dat verbaasde me een beetje, want hij stamde toch nog uit de tijd der plichtsbetrachting.

Het was op een maandag.

‘Zaterdag horen we wel hoe het zit,’ zei ik tegen mijn vrouw.

De volgende middag, na het werk, liepen we samen in het bos. In de verte zagen we iemand aan komen, langzaam lopend, met een grote, van de grond opgeraapte tak als wandelstok.

‘t Is de timmerman,’ zei mijn vrouw.

Dichterbij gekomen, bleek hij het inderdaad te zijn.

Hij zag ons, kwam naar ons toe met zijn pet en zijn glimlach, ging voor ons staan en zei bijna verlegen, midden in dat grote, ruisende woud: ‘Meneer, ik timmer niet meer.’

‘Gelijk hebt u,’ zei ik beschaamd.

Want ééns zijn we allemaal uit getimmerd - dat had ik moeten weten.

Een dromer

De ene man had een advertentie gelezen in een krant. Dat vertelde hij. Hij zat, aan het begin van de middag, in de nog vrijwel lege kroeg aan een tafeltje, tegenover een andere man, van wie ik niets meer kon zien dan zijn machtige rug.

De verteller was een kleine, bleke minimumlijder van een jaar of zestig, rafelig gekleed. Hij had de schorre, monotone stem en de droge kuch van iemand die rookt en drinkt. De advertentie ging - zo hoorde ik - over een verloren portefeuille, die zeventien biljetten van duizend bevatte.

‘Nou staat er,’ zei hij, ‘dat de eerlijke vinder zal worden beloond met zeventienhonderd gulden. Da's tien procent, zeventienhonderd gulden. Een mooie som gelds, vin je niet?’

De ander zweeg.

‘Hoewél - zeventienduizend is natuurlijk aanzienlijk meer,’ vervolgde de kleine man, ‘dat is geen mooie som gelds. Dat is een kapitaál. Met zeventienhonderd kun je wat doen. Goed. Maar met zeventienduizend kun je aanzienlijk meer doen, niet?’

De andere man zweeg. Hij bewoog ook niet. Misschien sliep hij met open ogen. Wie weet? Ik zag alleen zijn rug.

‘Als ik nou die portefeuille vind, he, wat doe ik dan,’ zei de prater, ‘terugbrengen en m'n zeventien honderdjes beuren? Zou ik kunnen doen. Maar ik doet 't niet. Ben je gek? Ik hou die portefeuille toch zeker. Daar heb ik geen hartzeer van. Want kijk eens hier, iemand die met zeventienduizend gulden op zak loopt, is geen arme weduwnrouw, die ik het brood uit de mond stoot. Dat is een rijke stinkerd. Die heb miljoenen op de bank. En moet ik 'm dan die zeventienduizend óók nog achter zijn gat dragen? Ik kijk wel uit. Dat is bakkerskinderen brood geven. Nee, ik hou m'n zeventienduizend guldentjes rustig zélf. En laat dan de boeren maar dorsen.’

Zijn bleek, naïef gezicht vertoonde nu een behaaglijk glimlachje en zijn ogen kregen iets dromerigs, toen hij verder sprak: ‘Ik ga natuurlijk niet gek doen. Geen rondje geven aan Jan en alleman. Of dure dingen kopen. Dan zeggen ze al gauw: “Hoe komt hij aan dat geld?” en dan hang je voor je er erg in hebt. Nee, zó stom doe ik niet, ik leg m'n zeventienduizend gulden op een veilig plaatsje bij me thuis. Ik weet precies wáár. En die portefeuille, al is-ie van het fijnste leer, kiep ik in de gracht. Zonde natuurlijk maar ik kan net zo veel portefeuilles kopen als ik wil. Maar dat doe ik niet. Ik doe helemaal niks. Laat het eerst maar in 't vergeetboek raken. Ik wacht een jaar. Ik wacht twéé jaar.

Die zeventienduizend guldens leggen daar rustig. Die eten geen brood, niet?’

De andere man zweeg.

‘Nou, en dan na een jaar of twee loop ik op een dag een bank binnen en zeg:

“Wissel me effe een duizendje.” Dan geven ze me tien honderdjes. Ik ga naar een grote sigarenwinkel en ik koop een fijn kistje en ik zeg tegen die vent: “Ik heb alleen maar honderd gulden, is dat lastig?” Welnee. Zo krijg ik dat honderdje klein. Om bij voorbeeld in de kroeg hier te betalen. Want als ik straks een honderdje op de tap zou leggen, krijg ik óók praatjes, niet? Goed, ik heb dan een lekkere zak met geld op me, maar ik ga nóg niet gek doen. Maar wel genieten. Ik koop eens een mooi kostuum. En twee, drie maanden later een lekkere leunstoel, je weet wel, waar je zo echt fijn in zit. Een televisie niet. Wat mot ik met een televisie? Trouwens, een televisie hakt er diep in. In je geld. Nee, ik koop eens een aardig kastje. En in de zomer maak ik een Rijnreisje. Rustig...’ Nu straalde zijn gezicht van vreugd.

Terwijl zijn ogen verder droomden, verhief de andere man eindelijk zijn stem.

‘Maar je hébt die portefeuille toch niet gevonden,’ zei hij.

De kleine kapitalist werd met een schok wakker.

‘Nee,’ antwoordde hij bedroefd.

Er viel een lange stilte. Toen zei hij: ‘Ach, ik kan 'm tóch beter terugbrengen en tevreden zijn met die zeventienhonderd. Want van die duizendjes zijn de nummers bijna altijd bekend.’

Een glaasje thuis

Gisteren hadden we, tussen vijf en acht, wat vrienden op bezoek om een borreltje te drinken. 't Was zó maar, zonder tastbare aanleiding, om elkaars gezichten weer eens te zien. Henk en Elly waren er ook. Ze vormen een intellectueel echtpaar en ze zijn pas laat aan kinderen begonnen, zodat ik ze een hele generatie vóór lig. Een zoontje van vier hebben ze, dat zonder flauwekul Keesje heet. Ik vroeg hoe hij het maakte en ze zeiden fijn: hij was op dat moment in handen van een studente, die als oppas fungeerde en zou door haar straks in bed worden getild. Ik schonk ze iets in de oporto sfeer en ze vermengden zich met de anderen, meteen inhakend bij het gesprek, dat over kunst en letteren ging. Gevestigde reputaties vielen als tinnen soldaatjes en de stemming begon al geanimeerd te worden, toen de telefoon ging. Ik zat er het dichtste bij.

‘Jullie oppas,’ riep ik.

Elly, geheel moederdier, was in één sprong bij het apparaat.

‘Ja?’

‘Wat is er?’ riep Henk, uit de andere hoek.

Maar ze wuifde geruststellend met haar hand, luisterde nog even, liet toen de hoorn op haar borst zakken en zei: ‘Ach, 't is niks. Keesje vraagt of God bestaat.’

‘Noem dat maar niks,’ zei mijn vrouw.

Henk haalde kribbig zijn schouders op. ‘He, waarom komt hij daar nóú ineens mee,’ riep hij.

‘Nou, hij zit op het moment zijn hoopje te doen,’ antwoordde zijn vrouw, ‘en dan moet toch altijd de deur open blijven, omdat hij met je wil praten, in de kamer? Goed, dat doet hij nu met de oppas. En toen vroeg hij het ineens. Vandaar dat ze opbelt. Dat mens weet natuurlijk ook niet hoe wij dat zien...’

Henk was opgestaan. Hij liep naar zijn vrouw toe en nam haar de hoorn uit de hand.

‘Ja juffrouw? Hoe kwam hij eigenlijk op dat onderwerp?’ Hij luisterde even, knikte een paar maal en besloot toen: ‘O ja, ik begrijp het. Nou, zegt u maar: “Nee”. Ja. Dag juffrouw.’ En de hoorn neerlegend: ‘t Idee. Zo'n klein wurm ga je toch niet met zulke dingen belasten.’ Hij ging weer bij zijn glas zitten.

‘En hoe kwam hij nou op dat onderwerp?’ vroeg ik.

‘O, door mij,’ antwoordde hij, ‘ik zeg dikwijls: “God mag 't weten” of: “God zal me bewaren”, gewóón, zonder bijgedachten. En vandaag ben ik blijkbaar nog al kwistig geweest met die uitdrukkingen en daar zat hij nou over na te denken.’

Ik knikte. Willen jullie nog wat drinken?’ vroeg ik.

Toen ik de ronde net volgeschonken had, ging de telefoon weer.

‘Ja, hallo?’ vroeg ik.

‘U spreekt nog eens met de oppas. 't Spijt me erg, maar... Ziet u, ik heb het hem gezegd, maar nou wil hij weten of Sinterklaas dan wél bestaat.’

‘Ogenblikje,’ zei ik.

Henk zat in een levendig discussie over het oeuvre van Jan Wolkers. Ik tikte hem op de schouder en vroeg: ‘Zeg, Sinterklaas, hoe sta je daar tegenover?’

‘Waarom?’ vroeg hij.

Ik wees naar de telefoon. ‘Je oppas,’ zei ik. ‘Nu God dan niet bestaat, wil je kind weten hoe het dan zit met Sinterklaas.’

‘Bestaat óók niet,’ zei Henk, met een maaiend handgebaar.

Ik ging terug naar het toestel en wiste de lieve grijsaard telefonisch uit. 't Werd naar mijn gevoel wel eenzaam rond het kereltje daar ginds op de W.C., maar ik zweeg, want bij het opvoeden geldt in zeer sterke mate ‘elk voor zich, God voor ons allen’, al klinkt de uitdrukking in dit verband misschien niet zo gelukkig. Terwijl ik de fles weer hief, ging de telefoon ten derden male. Voor ik de hoorn op nam riep ik: ‘Henk! Kabouters, hoe zie je die?’

‘Heb ik al lang uitgeroeid,’ antwoordde hij.

't Was dan ook niet de oppas maar een knorrige abonnee, die door de bezorger was vergeten en nu

wilde dat ik hem de krant bracht. Dat beloofde ik hem, korthedshalve. Hopelijk hebben de kaboutertjes het even gedaán.

Het harde: neen

In een café in de Jordaan was ik, waar een tot op de draad versleten man, met zijn hoofd op tafel, vredig sliep, naast een jukebox, die op topsterkte een twist voortbracht, waarop twee enigszins verwilderde jongelui en een vader met zijn hooguit vijfjarig dochtertje, aan het dansen waren met de hoekige armbewegingen, die mij altijd doen denken aan mensen die, in oorlogstijd, op last van de vijand loopgraven graven. Het was vroeg in de middag. Er trad een onvast lopende man binnen, met een slecht, maar oninteressant gezicht. Hij was gewoon niet slecht genoeg. Zich aan de reling van de tapkast vastklemmend, bestelde hij bier. De kastelein, die jong was, doch reeds door alle gedistilleerde wateren gewassen, wierp een schattende kennersblik op hem en zei: 'Neen, jij krijgt niet meer.'

De man droeg het als een man.

'Goed,' zei hij.

En hij ging - onvast van tred weer - naar de deur. Een kort, vernederend incident. Terwijl de jukebox speelde, de versleten man vredig doorsliep

en de vader met het dochtertje de twist verder uitdiepte, dacht ik aan die ene keer in mijn leven, toen het mij ook overkwam, dat een kastelein naar mij keek en tegen mij zei: ‘Neen, jij krijgt niet meer.’

En merkwaardig genoeg bevond ik mij op die avond in een toestand van volstreekte nuchterheid, want ik had de hele dag nog geen glas aangeraakt. Het was jaren geleden, in de tijd toen ik nog veelvuldig en door het hele land vrolijke causerieën hield en stukjes voorlas, omdat ik meende, op die manier, een gapende belastingschuld te kunnen vullen met het goud dat de staat behoefde voor autowegen en straaljagers. Het bleek een van mijn vele dwalingen, want van de honoraria bleef, door een onverstandige manier van leven, weinig over en bovendien werd ik van het regelmatig vrolijke lezingen houden langzaam maar zeker rijp voor een gesticht.

Begrijp me wel - ik bewaar aan veel van die avonden, als in een lief stadje of een aardig dorp een prettige zaal naar je luisterde, de tederste herinneringen. Maar er zijn in dit land een paar onpeilbaar droefgeestige nederzettingen, waar mensen wonen die daar in hoge mate thuis horen.

‘Neen, neen, neen, neen we noemen geen namen.’

Maar ze zijn er - ik zweer het u. En op die avond in de winter had ik mijn nummertje weggegeven in zo'n plaats en voor zo'n publiek.

Toen het was volbracht kon ik nog met de trein terug naar Amsterdam. En ik liep in een toestand

van grote moedeloosheid door de reeds slapende straten van het enge plaatsje naar het kleine station. Daarin bevond zich nog één man met een spoorpet op en die man zei: ‘Als u naar Amsterdam moet, dan hebt u nog drie kwartier de tijd.’ Ik stak de straat over naar een cafeetje, waar nog licht brandde. Ik vond dat ik een dronk verdiend had. Ik opende de deur. Er waren maar drie klanten. De man achter de bierkraan haatte mij op het eerste gezicht. Hij was al bejaard en leek mij iemand, die in zijn jeugd zo graag pianostemmer had willen worden, maart dit niet mocht van een despotische vader. En nu had hij dit café.

Ik begaf mij naar de tapkast en sprak: ‘Een bier.’

En hij wierp diezelfde, schattende kennersblik op mij en zei: ‘Neen, jij krijgt niet meer.’

En ik was kurkdroog - ik zwéér het u. Maar die smartelijke avond in dat droeve zaaltje stond waarschijnlijk op mijn gezicht te lezen. En net als die man in de Jordaan zei ik: ‘Goed.’

En ik verliet het café, niet wankel van tred, doch net zo vernederd. Ik houd al jaren geen lezingen meer. Maar soms rijd ik in de trein langs dat plaatsje. Het cafeetje is er nog. En onder het voorbijrijden denk ik weer aan die avond en dan voel ik mij diep bevrijd.

Café met spiegels

Wanneer spiegels niet breken worden ze oud. Ze krijgen zo hier en daar een donkere vlek. Maar wat ze bijna tragisch maakt, is de vermoeidheid van het glas dat zijn plicht blijft doen. Het heeft zó veel gezien dat er niet meer is. Het is aan het eind van zijn krachten. Het snakt ernaar, eindelijk niet meer te hoeven kijken.

Zo'n ten dode uitgeputte spiegel gaf me laatst, in Parijs, me zelf weerom. 't Was in het kleine café 'Au rendez-vous des artistes' op de hoek van de Rue des Martyrs en de grote boulevard die Montmartre doorsnijdt. De 'artistes' zijn in dit geval de circusmensen, want op de andere hoek van de straat staat het oude Medrano, nu van Bouglione, waar vroeger alle groten zijn opgetreden. De Fratellini's, de verrukkelijke clowns, die ik nog wel heb gezien. De legendarische Grock. En Rastelli, die leefde vóór mijn tijd.

De oude spiegel heeft ze allemaal gezien, als ze hier na de voorstelling even kwamen. Ook Rhum, de heerlijke clown, die er zijn ideetjes voor zijn num-

mer in een boekje, naast zijn glas Pernod noteerde. En mijn vriend Stanley, vroeger leider van het beroemde trapeze-nummer 'The Stanley Brothers', nu een vergrijsde Amsterdammer in ruste, gelukkig met mooie herinneringen aan zijn grote tijd.

Hij vertelde mij, in ons stamcafé, het eerst over Rastelli. Hij zat, in de jaren dertig, in de trein naar Breslau. Tegenover hem las een man de krant en op de voorpagina stond een bericht dat hem verbijsterde.

'Rastelli plotseling overleden.'

Aan een infectie. In zijn geboorteplaats Bergamo, waar hij toevallig een dag was.

Die dag hingen aan alle circussen en variététheaters de vlaggen half stok.

'En toen ik in Breslau het restaurant binnenkwam waar hij, als hij in die stad optrad, altijd at, stond daar zijn portret met een rouwfloers,' vertelde Stanley mij.

Waarom veroorzaakte Rastelli's vroege dood - hij was in de dertig - zo'n hevige schok in de circuswereld?

Omdat deze stille, vriendelijke Italiaan, die voortkwam uit een geslacht van kermisartiesten, als jongleur iets bovenmenselijks had gepresteerd.

Men zegt dat de wereld nooit meer een danser als Nyinski heeft opgeleverd. Maar het grote knaagdier Tijd liet geen bewijs van deze legende heel. Rastelli echter, kerfde een onwankelbaar feit in de eeuwigheid: hij kon jongleren met acht ballen.

‘En dat heeft nooit meer iemand hem nagedaan,’ zegt Stanley.

En hij niet alléén. Ik heb het nagevraagd bij circusdeskundigen, hier en in Parijs en zij bevestigden het.

‘t Is hoogstens wel eens iemand een keer gelukt tijdens een repetitie,’ hoorde ik.

Kober schrijft het ook in zijn klassieke circusboek ‘Die grosse Nummer’ (1925) Hij zegt dat de goede jongleurs het pas na jaren brengen tot het beheersen van zes ballen. Maar nóóit acht. Dát kon alleen Rastelli, die dan ook zes uur per dag repeteerde en alleen leefde voor zijn nummer. Voor het bovenmenselijke wonder, dat hij elke avond vertoonde. En dat nooit meer is geëvenaard.

‘Je ziet het vaak dat artiesten, die zó verbeterd alles op één kaart zetten, jong sterven,’ zei een ervaren circusman tegen me.

Rastelli deed het.

Er zijn bijna geen mensen op de wereld die niet beproeven van hun leven iets persoonlijks te maken en in dat leven iets te creëren, dat langer duurt dan zij zelf.

De ouwe meneer Jansen stichtte het dappere garen- en bandwinkeltje, dat zijn zoons nu hebben uitgebouwd tot die machtige firma.

De heer Shakespeare schreef een paar toneelstukjes.

En Rastelli jongleerde zich de circuseeuwigheid in. De oude spiegel heeft hem gezien: een kleine, ranke Italiaan, vriendelijk en bescheiden.

‘Want de echte grote artiesten hebben n o it kapsones,’ zegt Stanley die vaak met hem in een programma heeft gestaan. ‘En hij was een echte grote. Ik heb in Bergamo zijn graf bezocht. Er staat een standbeeld van hem op. Jonglerend.’

Man in tweevoud

In een koffiehuis in Utrecht zat een keurige heer van middelbare leeftijd alléén aan een tafeltje schaterend van plezier te lezen in 'De Strijdkreet'. Nu is dit orgaan van het Leger des Heils, dat door de onvermoeibare zusters dezer organisatie, in cafés wordt uitgevent, in de laatste jaren weliswaar ingrijpend gemoderniseerd en opgeknapt, maar toch niet in zódanige mate, dat de inhoud het onbedaarlijk plezier van de eenzame heer, die het hanteerde als 'De Lach', zonder meer waarschijnlijk maakte. Maar hij búlde erom en moest, toen hij het blad eindelijk neerlegde, de vreugdetranen uit zijn ogen wissen.

Nu had - moet ik er bijvoegen - de oude kelner zijn kleine glas; tijdens dat lachen, op zijn schier onmerkbare last enige malen gevuld. De heer was hier kennelijk stamgast en er bestond ruimte voor de veronderstelling, dat hij, via de nijvere industrie die zich reeds eeuwen geleden in Schiedam nestelde, in het stadium was gekomen, waarin men eigenlijk álles onweerstaanbaar komisch vindt. Ik maak-

te mij sterk dat hij zich, tijdens het lezen van het Utrechts telefoonboek, óók op de dijen zou hebben geslagen van de pret.

Deze zogeheten ‘slappe lach’ behoort tot een der aardigste gevolgen van alcoholmisbruik. 't Is alleen een hoogst particulier plezier, dat door de nuchtere omgeving moeilijk wordt doorgrond. Die kijkt een beetje verbaasd naar een eenzame particulier, die buldert om ‘De Strijdkreet’.

Zo'n man bevindt zich dan ook eigenlijk op een andere planeet, waar het vrolijker toegaat dan op de onze. Ik heb eens in een geleerd boek gelezen, dat in dorpen op IJsland, personen die deze staat van beschonkenheid hebben bereikt, niet met verachting worden behandeld, maar met onderscheiding, omdat men daar inziet, dat de betrokkene het voorrecht heeft tijdelijk elders te verwijlen, waar het beter toeven is dan op de harde aarde.

De Utrechtse heer zou te IJsland bepaald op handen gedragen zijn.

Toen hij ‘De Strijdkreet’ eindelijk had neergelegd, node afscheid nemend, vouwde hij zijn handen op zijn buik, keek onnoemelijk vergenoegd wat voor zich uit, lachte zo nu en dan nog eens schokschouderend ná en liet zijn glas opnieuw vullen.

Hij nam een ferme teug en begon toen luid in zich zelf te praten. Dit druk ik eigenlijk niet helemaal exact uit. Hardop in zich zelf praten doen véél mensen en ik behoor zelf tot deze groep van de bevolking. 't Is ontspannend en je hebt altijd ge-

lijk. Klassiek is het mopje uit ‘Punch’ van de man die er mee naar de dokter ging en op de verzekering van de geleerde, dat hij er zich niet ongerust over hoefde te maken, antwoordde: ‘Ja maar dokter, wat ik zég vind ik altijd zo mateloos vervelend.’ De eenzame heer in het Utrechtse koffiehuis was echter geen gewone in zich zelf prater, die aan de stroom zijner gedachten onnodig de klank van zijn stem bijdraagt. Neen, hij sprak geen monoloog uit, maar een dialoog.

Hij had zich zelf in twee personen gesplitst.

De een zei iets, langs zijn neus weg en de ander bulderde daar om. Een sublieme remedie tegen eenzaamheid, dacht ik. Hij zocht geen gezelschap, maar creëerde zelf een makker, die louter onweerstaanbare dingen zei. Het ligt natuurlijk niet op mijn weg, dit systeem van leven te propageren omdat, als het een rage werd, in alle koffiehuisen van ons land, mannen zich alléén met z'n tweeën zouden zitten te amuseren, wat de omzet onzer nuttige horecabedrijven zou halveren, maar tóch blijft het mooi, want wie zijn gesprekspartner zelf scheidt, verkleint het steeds op de loer liggende risico der verveling, dat men neemt als men praat met iemand van vlees en bloed.

Hoewel...

De oude kelner was telkens, net op tijd, met een volle kelk aanwezig en ofschoon ik te ver weg zat om het discours van deze schizofrene solist te kunnen volgen, kreeg ik toch de indruk dat de blijde

man, die hij geschapen had, begon te verslappen. Hij plaatste nog wel telkens doodleuk zijn grappen, maar ze werden, geloof ik, minder spits, zodat de tweede man, die het bulderen voor zijn rekening nam, een beetje inbond. Het werd gewoon lachen eerst, daarna formeel grijnzen en ten slotte mat knikken. Het vuurwerk was voorbij. En de laatste pijlen wilden de lucht niet in. De man zweeg. Beide mannen zwegen. Zij vloeiden samen tot één man, die terug was op aarde en herleid tot een van ons. Nog éven probeerde hij 'De Strijdkreet', maar hij las er nu in, zoals men in 'De Strijdkreet' behoort te lezen. Hij legde het blad neer, betaalde, liet zich in zijn jas helpen en ging - een neerslachtige man.

Vreugd is kortstondig en broos, als een vlinder.

Titanen

Eigenlijk was het van het eerste ogenblik af al mis. Je voelt zoiets. 't Zit in de lucht.

De man had zijn auto geparkeerd en was de enigszins boerse uitspanning aan de grote verkeersweg binnengestapt, waar ik helemaal alleen post zat te beantwoorden. Een gewone, plompe Hollandse man van een jaar of veertig. In zaken, dacht ik. Geen dichtbundelslezer. Meer een kapucijnerseter. Hij stond zeer stevig op zijn benen en had zo'n donkere blik die nooit wijkt. Midden in het café keek hij rond op een manier of het van hem was en hij zei, op een toon die ook al niet deugde: 'Breng me een kop koffie. En waar is de telefoon?'

Toen de baas antwoordde: 'Daar, in de gang,' stond al vast dat we hier te doen hadden met een geval van wederzijdse antipathie op het eerste gezicht. Hij ging even weg en kwam weerom met de koffie, die hij op een tafeltje bij het raam zette, terwijl de man in de gang met de telefoon doende was. De kern van de onmiskenbare spanning tussen die twee lag in het feit dat ze op elkaar leken, wat

vooral door autoritaire, in de machtssfeer levende mannen, slecht wordt verdragen. De baas stond net zo stevig op zijn benen en keek precies eender rond in het café. Maar het was écht van hem, daarin zat het verschil. Hij wierp nog een norske blik op het kopje koffie dat hij had neergezet en verdween toen achter een deur met het opschrift 'privé'. Nu keerde de man terug en nam aan het tafeltje plaats. Ik zag hem op zijn rug, een welsprekende rug, een rug vol bezwaren. Er verstreken tien onrustige minuten. Toen verscheen de baas weer.

'Zeg,' riep de man.

Hij wachtte tot de ander bij hem kwam.

'Ik wil nog wel een kop koffie,' zei hij.

De baas knikte on-blij en nam het blaadje van de tafel. Toen hij er bijna mee bij de deur was, sprak de man: 'Maar geef me dan een schoon koppie.'

De ander bij de deur zweeg. Hij vroeg niet waarom. Hij stond maar, in gespierde afwachting, als een judovchter, die klaar is voor de volgende greep.

'Aan dit koppie zat lippenstift,' vervolgde de man, 'dat is niet zo smakelijk.'

Hij nam een royale pauze.

De mededeling hing in de lucht als een donderwolk.

Langzaam tilde de baas het kopje in de hoogte en sprak: 'Ik zie niks.'

De man schudde het hoofd.

'Ik heb het eraf geveegd,' zei hij, 'omdat je

niet in je zaak was.’ Een carambole: twee tikken in één zin. De baas kneep zijn lippen op elkaar.

‘Mot je tóch nog koffie?’ vroeg hij, het tutoyeren overnemend. Zijn stem klonk een beetje schor.

‘Ja,’ antwoordde de man, ‘je koffie is wel te drinken. Als je koppie maar schoon is.’

De baas opende de deur krachtig. Binnen enkele seconden was hij terug en zette het blaadje voor de man neer. Die keek ernaar. Weer wachtte hij tot de ander bijna bij de deur was, om te roepen: ‘Zeg.’

De baas draaide zich om. Er was diepe, gevaarlijke haat in de blik waarmee hij keek.

‘Nou kan 't aan mijn ogen liggen,’ sprak de man traag, ‘maar ik zie nog rood aan dat koppie.’

Hij wees met een plumpe vinger. De baas verroerde zich niet.

‘Ik dacht dat je 't eraf geveegd had,’ zei hij met geknepen stem.

‘Blijkbaar niet alles,’ sprak de man, ‘kijk maar.’

Op stijve benen liep de baas naar hem toe en pakte het blaadje weer op. Zijn gezicht was rood en zijn mond hard toegeknepen, als een circusartiest die in de nok van de tent aan zijn tanden hangt. Hij droeg het blaadje twee tafeltjes verder, haalde een vuile zakdoek uit zijn zak, veegde er even mee langs het kopje en zette het weer neer. De man bleef enige tijd roerloos zitten om deze zet te verwerken.

‘Wat krijg je van me met de telefoon mee?’ vroeg hij eindelijk.

‘Eén vijftig.’

Hij legde het geld naast het volle kopje en stond op. Bij de deur draaide hij zich nog even om en zei loom: ‘Weet je wat óók handig is? Zo'n koppie afwassen in een beetje warm sop.’

Toen was hij verdwenen. De baas greep zich met beide handen aan de tafelrand en ademde zeer diep.

Moord

Laatst hielden George en Lucy een cocktailparty. De aanleiding is mij, eerlijk gezegd, ontschoten, maar ze deden het in een zaal van het Amstelhotel, wat kostbaar maar wel handig is, want de borrels en de hapjes wordensolemneel rondgedragen door deftige obers en je hoeft later al die vaten niet te doen. Ik was genood omdat ik George heel vroeger kende - een lobbies van een jongen, die al op de Akademie heel mooi schilderde. Hij is nu zesenvijftig en stond in het hart van de party met de gelaatsuitdrukking van iemand die zojuist een liter azijn ad fundum had geledigd. Lucy kwam mij begroeten met grote, stralende glinsterogen. Ze straalt altijd zo, omdat ze pillen krijgt van een dure dokter, die niet zo zeer een arts is, maar meer een gewillige voorschrijver van farmaceutische produkten met een aangename uitwerking, die je zonder recept niet krijgen kunt. Lucy praat altijd heel lief tegen me. Ze haat me. Ze is de Lady Macbeth van George, dat weet ik. En ze weet dat ik het weet.

Toen hij haar indertijd trouwde was zij een mooi

meisje met een wil van graniet en scherp omlinjende toekomstplannen die neerkwamen op *alle dreams that money can buy*: de villa, de betere auto, de bungalow in het zuiden en de kleren die er zo geraffineerd eenvoudig uitzien, dat ze onbetaalbaar moeten zijn. Zij kwam uit een zeer nette familie en had in vijf jaar van George, wiens gevoelig en hulpeloos uiterlijk het haar had aangedaan, een mondaine schilder van damesportretten gemaakt. Ik heb er eens een tentoonstelling van gezien. De Chanel-geur kwam je al in de gang tegemoet en als u het mij vraagt gebruikt hij geen verf, maar in limonade opgeloste borstplaatjes. Hij schildert zo'n vrouw niet. Hij dirkt haar op, tot ze zó verschrikkelijk mooi is, dat ze zich, na de laatste zitting, neuriënd naar Metz in de Leidsestraat laat rijden, om er iets volstrekt onnodigs te kopen.

‘Heb je het een beetje naar je zin?’ kwam Lucy vragen.

Ze straalde weer zo farmaceutisch. En toch is ze eigenlijk al dood. Want ze heeft, ergens heel diep, nog een beetje geweten en beseft, op zeldzame momenten van inkeer, dat zij het was die hem, om der wille van de carrière, in die donkere bloednacht, aanzette tot de moord op de bij hem sluimerende koning Talent. Aanzette met al haar helse kracht, omdat ze wist dat zijn hart nog te vol was ‘van de melk der mens'lijkheid, om 't naaste pad te nemen’.

De eerste mondaine dame werd mondain op het

doek gejoekt en George kon, met Macbeth zeggen: ‘Ik heb de daad gedaan.’

Aanvankelijk kwam nog het samen tobben om de bevlekte ziel, want ze hielden toen nog van elkaar. En vaak moest Lucy Macbeth zeggen: ‘Gij mist de laafnis aller wezens: slaap.’

Maar zijn naam van penselende mooimaker was al hecht gevestigd en de dames reden in haar sleeën voor, als bij een schoonheidssalon. Zó erg had Lucy het niet eens bedoeld, maar de avond kwam dat George, naast haar op de bank gezeten, zich van zijn plaats verhief en de vreselijke woorden sprak: ‘Bloed vraagt om bloed.’

Toen wist ze dat haar lot bezegeld was en dat hij voortaan zelf zou handelen, zonder haar aansporingen. En dat hun liefde voorbij was. Hij ging zijn gladde weg en hij pleegde al die jaren, eenzaam naast haar, moord op moord, doek op doek.

‘t Was eigenlijk wel een leuke tijd vroeger,’ kwam George tegen me zeggen, met een soort glimlach.

Ik had bijna geantwoord: ‘Vóór de dood van de koning, bedoel je.’

Maar hij zou het niet eens meer begrepen hebben. Hij is al te ver heen. Hij is alleen maar ongelukkig. En zijn Lady Macbeth zal nooit de hand aan zich zelf slaan om hem, versteend van eenzaamheid en gevaarlijk bitter als een in het nauw gedreven rat, te doen inzien dat zijn leven een verhaal is, verteld door een gek. Zij is trouwens al

láng overleden, maar ze heeft haar pillen en haar bontjassen en haar juwelen.

‘Kijk eens, die ring heeft George me gegeven. Mooi he?’

(‘Het is de reuk van 't bloed nog. En alle geuren van Arabië zullen deze kleine hand niet meer welriekend maken.’)

Ik nam afscheid. Als ik ook nog eens mijn moord pleeg, ga ik die twaalf jaar uitzitten met de complete Shakespeare op mijn knie. Dan wordt mijn eel een woud vol mensen. Alle mensen.

Over horloges

In een provinciestedje was ik 's ochtends om elf uur een kroeg ingegaan, die er van buiten bemoedigend uit zag en van binnen niet tegenviel. Eén klein, stokoud komboffie was het, waarin je warm en geborgen zit als in de moederbuik. De kastelein was bejaard en dik en zat achter zijn tapkast, of hij eraan was vastgegroeid. Toen ik 'koffie' zei, met het oog op het vroege uur, keek hij een beetje of ik in een ijzerwarenwinkel om de verzamelde werken van Schiller had gevraagd, maar hij verhief zich toch mompelend en ging 't ergens in een achterkamer halen. Toen het compleet met suiker, melk en vellen voor me stond te dampen, ging de deur open en trad een oude man binnen. Hij was klein, broodmager en blootshoofds, droeg een mooie witte knevel, en had ondanks de zware vracht zijner jaren, iets van een onvernietbare guit. Naast mij plaatsnemend, keek hij even geboeid naar mijn koffie en zei toen: 'Geef me toch maar een jonkie.'

En naar boven wijzend: 't Is er de tijd voor.'

De oude klok wees tien voor zes.

‘Hij staat al twintig jaar op tien voor zes,’ zei de man. ‘Daarom kom ik hier zo graag. 't Is een ordentelijke tijd voor een borreltje.’

De kastelein lachte diep uit zijn enorme buik.

‘t Is koud buiten,’ vervolgde de man, over zijn broze, kale schedel wrijvend. ‘Ik moet eigenlijk een hoed hebben. Ik heb ook een hoed áángevraagd. Ik zit hier in zo'n ouwemannenhuis. En nou mag je wel kiezen uit de hoeden van al die doje kerels, want ze sterven bij ons als ratten en die hoeden worden door de famielje nooit opgevraagd. Maar ja ik heb zo'n klein maatje, he?’

Hij wreef nog eens over zijn schedel.

‘En dan - de kleur moet je ook aanstaan. Ik zet maar niet alles op mijn test,’ zei hij fier.

‘Natuurlijk niet,’ beaamde ik.

‘Geef me nog maar een slokkie,’ zei de oude.

Hij kreeg het, nipte en wreef eens langs die mooie witte snor.

‘Horloges vraagt de famielje wél op,’ vervolgde hij. ‘Daar zijn ze tuk op. Want dikwijls heb zo'n ouwe kerel een mooi horloge, nog uit de tijd van de vakmensen. Daar zit zo'n zoon of zo'n neef op te wachten. Ik had vroeger ook een heel fraai horloge, gebrand zilver, nog van mijn vader en het liep als de pest. Maar ja, op een keer, heb ik 't verkocht voor zestien gulden in een café.’

Hij maakte het wegwerpend handgebaar van iemand die berust in de nu eenmaal onvermijdelijke gang der dingen.

‘Maar nou heb je óók ouwe kerels,’ zei hij, ‘en die gaan de pijp uit en die hebben helemaal geen famielje. Maar wél een horloge. Die horloges komen dan an het huis. En zo nu en dan roept die bink daar: “Is er iemand die geen horloge heeft?” En dan mag je kiezen. Nou, vorige week riep hij het weer. Dus ik kies er een. Zo maar, voor de hand weg. Een knap horloge met een ketting. En 't liep goed. Niet zo goed als dat andere. Maar toch goed. Maar...’

Hij keek de kastelein aan.

Die schonk automatisch in.

‘Maar eergisteren zit ik hier te praten met een jongen uit m'n vak,’ zei de oude. ‘Stukadoor, maar dan een échte. Ik maak je nog zó een plafondengel, als 't moet. Goed, we drinken wat en we praten gezellig over het vak en me centen raken op en er zit een vent bij en die zegt: “Dat is een aardig horloge, ik geef je er tien piek voor.” Dus...’

Hij opende zijn jasje.

Er hing géén ketting op zijn vest.

‘Ach, wat dondert het,’ zei hij. ‘t Is hier tóch altijd tien voor zes. Een ordentelijke tijd voor een slokkie.’

De vakantie van Joop

De vakantie van Joop zit er weer op. Hij is iets in de haven en dat kun je wel aan hem zien ook. Heel groot en breed is hij en hij heeft van die enorme, leren jatten. Een aardige man. Trouwens Mien, zijn vrouw, is ook erg tof en helemaal zijn formaat. Hij brengt haar altijd mee in de kroeg op de hoek, want zo'n huwelijk is het. Niet hij 's avonds innemen en zij thuis bij de t.v. Neen, sámen op de hoek, bij vreugd of tegenspoed, zoals ze het de ambtenaar op het stadhuis destijds plechtig beloofden.

Joop draagt altijd donkere, ruige pakken van een onbestemde kleur. Maar toen ik die maandagmiddag binnenkwam zag hij er heel anders uit. Een lichte broek. En zo'n loshangend hemd met rode streepjes.

‘Ja, ik ga vandaag met vakantie,’ zei hij. ‘Ik heb zo'n busje gehuurd. 't Staat al gepakt voor m'n deur met alles wat je zo nodig hebt - een tafel, een paar stoelen, een radio, bikkeselement. Mien legt er de laatste hand aan. En vanavond rijden we weg.

Naar Italië. Dan maak ik één grote ruk, he, de hele nacht door.'

'Fijn,' zei ik.

En ik kreeg een pilsje en nog een en de andere jongens ook, want vakantie is ten slotte iets feestelijks, nietwaar? Tegen zessen kwam Mien in een jurk met aanmerkelijke bloemen. Ik zei het al - ze is tof. Ze heeft nooit iets in haar blik van zo'n vrouw die haar man komt halen. Maar ze houdt niet van pils. Geef haar maar gewoon een brandewijntje. En nog een brandewijntje. En Joop een pilsje. En wij allemaal nog een pilsje. En gezelligheid kent geen tijd, dat hangt ingelijst boven het buffet, vlak naast: 'Doe wat je wilt - de mensen kletsen toch', wat diep waar is.

Tegen tienen sprak Joop het verlossende woord.

'Kijk eens hier, ik ga nou die grote ruk niet meer maken. Ik sta morgen vroeg op, dan rijden we des te frisser.'

En Mien vond het ook en we namen allemaal nog wat en het was één uur voor je het wist.

De volgende middag stond Joop aan de tapkast of hij niet weg geweest was.

Kijk, van dat vroege opstaan was niks gekomen. Hij stond het hele jaar vroeg op. Mocht hij zich dan misschien in de vakantie nog eens een keertje omdraaien?

Vanavond, na het eten, reden ze rustig weg. Mien kwam ook nog even en ik nam afscheid en wenste ze veel plezier en ze schreven mijn adres op een bierviltje voor de kaart van de toren van

Pisa, want die wilde Joop nog wel eens zien voor hij om donderde.

Dat was op een dinsdag.

Toen ik vrijdagmiddag binnenkwam, had Joop weer een gewoon hemd aan, wat hem veel vertrouwder maakte.

‘Ach, jongen,’ zei hij, ‘dat Italië - 't is zo'n end weg en Mien heeft in de krant gelezen dat het er bloedheet is en een echt koud pilsje valt er niet te krijgen. Dus - nou gaan we maar naar Valkenburg. Dat is ook mooi hoor. Vlak je eigen land alsjeblieft niet uit. Over een half uur rijden we weg.’

Maar laat er nou nog een vijf minuten later een jongen binnen komen, waar hij nog mee onder dienst gelegen heeft. Ook zo'n blok van een kerel. En welgemoed. Nou ja, als je met elkaar over de huzaren begint en over dat ene stuk ongeluk van 'n sergeant, dan hou je toch niet ineens op, omdat je zo nodig naar Valkenburg moet?

Mien kwam er ook bij in een jurk met weer wat anders getinte bloemen en ze hield het bij het brandewijntje en er werd veel gelachen. Toen trad er een rood verbrande man binnen die zijn vakantie net op had en, als door de hemel gezonden, mededeelde dat je in heel Limburg alleen nog maar Duits hoorde.

‘Maar dan ga ik niet,’ riep Joop krachtig op de tafel slaand. ‘Ja, ik ga daar een beetje in m'n vakantie tussen die moffen zitten. Na alles wat ze ons aangedaan hebben.’

Mien vond het ook.

Ze heeft het busje weer uitgepakt.

En vandaag is Joop verkwikt en tevreden aan het werk gegaan.

Een kater buiten dienst

Des middags dronken wij een kopje thee in de tuin van een boers cafeetje. Je keek er uit op een wei, waarin twee stieren en een koe liepen. De koe was niet geheel wel bij het hoofd. Zonder tastbare aanleiding begon zij zo nu en dan te huppelen, maar ze had er het figuur niet voor. De twee stieren waren onvoldoende voorgelicht. Ze probeerden telkens op elkaar te klimmen, wat tot niets leidde. De koe stond er intens dom naar te kijken. Ik kon mij niet onttrekken aan de gedachte, dat hier voor de NVSH een groot terrein braak lag, om nummers van ‘Verstandig Ouderschap’ in uit te zaaien.

De stieren hadden het opgegeven en de koe begon weer aan een huppeltje. In het tuintje liep de kip van de cafébaas. Hij hield er maar één, een grote, rossige. Naast de kip wandelde een dikke kater met een norske kop. Ik vroeg aan de kip hoe het leven haar beviel en zij antwoordde: ‘Nou meneer, niet best. Ik ben hier alleen, ziet u. En dan hoef ik u niet te vertellen hoe dat gaat. Die vent zit de hele dag naar mijn achterwerk te kijken, of ik geen ei

leg. En dat geneert me. 't Is zo onvrij, vind ik. Als je met een clubje bent, is het heel iets anders. Ach gunst, dan leg je ze ongemerkt, niet waar? Ze doen 't allemaal, dus je weet niet beter. Maar hier ga je er een probleem van maken. Wilt u wel geloven, meneer, als ik gewoon, voor de aardigheid, eens een beetje tokkel, omdat ik nu eenmaal, net als mijn moeder, blijmoedig van hart ben, dan komt die vent het café uitlopen met een schaalje in zijn hand. Want hij denkt alléén aan eieren. Nou, dan hou je je mond maar weer. Maar van je levensvreugde komt op die manier erg weinig terecht.'

De kip stapte zorgelijk weg.

De baas kwam even naar buiten, keek bewolkt naar haar en ging weer naar binnen.

'Hij heeft weer trek,' zei de kater.

'Zo, praat u ook al?' vroegen we.

'Ja, dat kinderachtige gemiauw hangt me al jaren de strot uit,' antwoordde het wakkere dier. 'Trouwens, het hele leven hier is stom vervelend, meneer. Ik ben een uitstekende kater. Ik ken mijn vak. Ik heb al mijn diploma's. Jaren heb ik in vaste dienst gestaan van een zeer vooraanstaande alcoholist. Dat was mijn grote tijd. Iedere ochtend present - en ik deed mijn werk goed hoor. Maar ja, die persoon is helaas ontslapen. En nou zit ik hier en kan ik de hele dag optrekken met een kip. Niet dat het een slecht beest is. Dat beweer ik niet. Maar wat gaat er nou om in een kip? 't Is elke dag hetzelfde gezeur: zal ik ja of zal ik nee een ei leggen.'

De ene dag is ze niet gedisponeerd. De andere dag heeft ze geen embouchure. En maar zeuren. Ik word er doodziek van. Maar ja, ik ben een beetje fout geweest in de oorlog. Ik had het aangelegd met zo'n dikke Duitse poes. Ja, voor het eten, hoor. Die had volop. Maar nou kan ik nergens anders terecht dan hier. Bij die snertkip. Elke dag hetzelfde gezemel. En dan met mijn capaciteiten. Maar je praat maar mee, meneer.'

De kater wandelde somber naar een boom en ging in de schaduw liggen. In de wei hadden de stieren hun nutteloos acrobatenummer hervat. De koe stond terzijde en riep met geheven kop om hulp. Maar er kwam niemand.

'Als we eens weggingen,' opperde ik. Maar mijn vrouw verkruimelde juist haar koekje, voor de vogels. Er landden er twee op het tafeltje en ze begonnen ijverig te pikken.

'Dag lieve musjes,' zei mijn vrouw.

Onmiddellijk hielden ze op met eten.

'U zegt músjes,' sprak de voorste koel.

'Ja - en?'

'Dat is zeer beledigend,' riep het vogeltje. 'Wij zijn merels, dame.'

'Nou merels dan,' zei mijn vrouw, maar zo gemakkelijk kwam ze er niet af, want de diertjes namen de zaak hoog op.

'Wij verachten de mussen,' zeiden ze.

'Waarom?' vroeg ik.

'Er zijn er zo verschrikkelijk véél,' zeiden ze.

En ze vlogen gebelgd weg. Ook het leven der dieren is zeer moeilijk.

Onrecht jegens geheelonthouders

Toen de oude heer Noach, aan wie Artis zo veel verschuldigd is, zijn dierenark vollaadde met verloofde stelletjes, deed hij ongetwijfeld een goed en nuttig werk. Mijn buurvrouw dankt er nog haar poes aan en mijn vriend zijn hond. Maar toch ontsnapte ook Noach niet aan de begripsvernauwing, die verzamelaars teistert. Ze willen altijd alles compleet hebben. En dat wilde Noach ook. Als hij, bij het laden van zijn boot, wat eigenmachtiger was opgetreden, zou hij de schepping zo aangenaam hebben kunnen corrigeren.

Natuurlijk, het lieve lam moest mee en ook de edele tijger. Maar toen hij al die stinktinsekten ook aan boord nam, alleen maar om compléét te wezen, ging hij naar mijn smaak te ver. Goed, ik zie de vliegen nog door de vingers. Zij zijn de schuldeloze proletariërs van dat enge wereldje. Maar wat koop ik voor een pissebed? Wat heb ik eraan? Wat moet ik ermee?

Nu kunt u er natuurlijk sluw en om mij monddood te maken, het onze-lieve-heersbeestje tegen-

over plaatsen en ik zou, in beginsel bereid zijn tot de koehandel, de pissebed tegen dit bevallige diertje weg te strepen. Maar als u dan denkt dat u de affaire met mij geregeld hebt, is u letterlijk abuis, want ik werp u, als een vreselijke troef, de wespen voor de voeten. Nu zit u met de handen in het haar, aangenomen dat de wespen daarin niet reeds zitten. Want ze zitten letterlijk overál in. In je oor. In je mouw. In je broekspijp. En vooral in je glaasje.

Het is mij niet duidelijk met welk doel wespen indertijd vervaardigd werden.

Het is al lang geleden gebeurd en de gedachte dat ééns de mensen elke zomer met vakantie zouden gaan, had misschien nog geen vorm gekregen. Adam was trouwens opgezet als iemand die permanent vakantie hebben zou, maar door dat noodlottige hapje van die appel (was dat nu zó onweerstaanbaar lekker?) krijgen u en ik ieder jaar maar een paar weekjes.

En wat doen we ermee?

We gaan naar buiten.

We trekken ons colbertje uit. We zetten ons in de zon. We bestellen iets smakelijks.

En dan komen de wespen.

Deze op zich zelf fraai getekende diertjes zijn, naar mijn vaste overtuiging, de gevaarlijkste propagandisten voor het alcoholmisbruik die er bestaan en ‘De blauwe vaan’ zou zich eigenlijk eens ernstig met hen moeten bezig houden.

Want de zondaar die lekker buiten achter een

ouwe klare zit, heeft niet de geringste last. Welneen! Ze lusten geen genever. Maar ze zijn dol op de moderne frisdranken en daarom verpesten zij alleen maar de vakanties der reine, onbedorven mensen, die hun dorst uitsluitend lessen met flesjes prik en glaasjes limonade. Zij drijven deze goedwillenden regelrecht in de wurgende omhelzing van Schiedam. Want terwijl nog geen meter verder op het zonnige terras een blauw aangelopen hikker achter zijn kelkje ongemoeid gelaten wordt, storten de wespen zich in zwermen op de geheelonthouders.

Wat een onrecht!

Zij gonzen om hun arme hoofden, zij nemen (dan kèjje láche!) op hun neuswortels plaats en duiken dan, doelgericht als straaljagers, in de consumptie.

Soms zie je ze in groepsverband verzuipen in een glaasje appelsap. Dat is natuurlijk fijn. Maar toch telt het niet echt áán, want de wespen zijn zo talrijk als de Chinezen en minstens even hinderlijk.

Neen, de oude Noach heeft het goed bedoeld maar slecht gedaan. Stel u - beste lezer met vakantie - eens een Nederland zonder wespen voor. Wat heerlijk zou dat zijn. Voor u. En voor al die lieve meisjes op de administrates van dagbladbedrijven. Ze zouden u immers de krant niet meer hoeven nasturen naar uw vakantieadres. Want ik weet best, waarom u dat elk jaar weer verlangt. U hebt 'm nodig om ermee te slaan. Naar de wespen.

De Leidsestraat

Het café le Vinicole in de Leidsestraat gaat precies om vier uur in de middag open. Als ik er om vier uur vijf binnen treed ben ik er de enige klant. Daaraan is het voordeel verbonden, dat je dan geheel zeker kunt zijn van een tafeltje aan het raam. Achter de vitrage gezeten, ben je de man met de tarnkap: je ziet, zonder gezien te worden.

In de Leidsestraat valt veel te zien. Er lopen geen gewone mensen. Die mogen er, geloof ik, niet in. Vreemdelingen zijn er talrijk. Ook als ze geen uitheems uiterlijk vertonen, kun je ze herkennen aan de manier waarop ze zich voortbewegen - drentelig, ondoelgericht en in beginsel open voor een wonder. De inheemsen, die wel beter weten, stappen fermier door. Ze gaan misschien wel ergens heen, ofschoon je daar in de Leidsestraat nooit helemaal zeker van bent. Een romantische verkeersteller, zou er een ongewoon aantal verliefden turven en ook veel jongens, die het wel willen worden. Ze dragen de wervende pakken, waar je heel dun voor moet zijn, of van die hooggesloten jasjes, die ten

onrechte de indruk wekken dat de stad wemelt van jonge priesters.

Aan de overkant passeert een mij bekende copywriter, die op een moment van genade, de uitdrukking ‘kakelverse eieren’ bedacht. Zijn tred is gevaarlijk ambuland. Die komt niet vroeg op bed vannacht. Uit een zijstraat komt een dikke, middelbare man aanslenteren in een wat te wijd kreukelig pak. Ik ken hem al jaren van gezicht en ik hou een beetje van hem. Hij heeft donkere, zwaarmoedige ogen en de hulpeloosheid van een moederloos kind en op een niet te torsen herfstmiddag zat ik eens naast hem aan de leestafel van het Parkhotel en hoorde ik hem tegen de ober zeggen: ‘Och, brengt u mij nog maar zo'n cognacje, want 't is zulk droevig weer.’ Hij zei het zo sonoor dat het bijna een dichtregel werd. Als ik hem op straat zie denk ik er altijd aan en dan verlang ik een beetje naar de herfst.

Het verkeerslicht slaat op rood en er stopt een spierwitte open sportauto vlak voor mijn tafeltje. Achter het stuur zit een jongeman en kijkt precies zoals je kijken moet als je in de Leidsestraat in een spierwitte open sportauto zit. Dat luistert erg nauw. Je moet niet kijken of je het fijn vindt. Eerder een beetje nors en verveeld, als een heel mooie vrouw die weet dat ieder haar begeert en daarom aan de openbare weg nooit eens lekker gewoon mag doen.

Het stoplicht werd groen en de jongen scheurde weg met zijn opzienbarend voertuig.

Ik benijdde hem niet. U zult wel menen dat de druiven zuur zijn, maar ik dacht aan al het gemierter dat hij nog voor de boeg had: trouwen, carrière maken, het bitter zoet der kinderzegen, enfin, die hele stoet van narrow escapes waaraan je later, als 't toch nog goed afgelopen is, huiverend terugdenkt.

Aan de overkant ging een juffrouw voorbij die zich in een winkel had laten overhalen tot het aanschaffen van een spierwit, tot op de neuswortel gezakt hoedje, waardoor zij er uit zag of ze na door een dakpan op het hoofd te zijn getroffen, zojuist in een apotheek provisorisch was verbonden. De verkoopster in de winkel moest een sadiste zijn. Vrouwen doen elkaar trouwens meer aan dan mannen, dat praat niemand me uit het hoofd.

De draaideur van het café kwam in beweging en produceerde een jong echtpaar dat even ontsteld naar mij keek en toen weer haastig naar buiten draaide.

Ik had misschien moeten lachen of wuiven.

Om het voor de zaak een beetje goed te maken, bestelde ik nog maar een glaasje wijn. Er passeerde een oude, doorgroefde man, die mij voornamelijk op zoek leek naar een rustig plaatsje om zich op zijn gemak op te hangen. De donkergrijze veeg die hij teweeg bracht, werd echter onmiddellijk weer uitgewist door een zeer kwieke stapper, die veel weg had van de heer Anton Kersjes.

Hij bracht mij het zoontje van een mijner vrienden te binnen dat, toen de televisie een symfonieorkest

uitzond, op de dirigent wees en vroeg: ‘Mamma, waarom loopt die éne meneer los?’

Plakkers

De groenteman heet Piet en zijn vrouw Ans. Aardige mensen, de vijftig gepasseerd. Ze dromen al van een klein huisje buiten, ver van Amsterdam, voor later, als die drukke groentewinkel eindelijk dicht mag. Ze zijn, voor Amsterdammers, een beetje aan de bedeesde kant allebei. En kinderloos. Dat vinden ze erg jammer. Ze zouden er zó van genoten hebben. Nu geven ze maar een snoepje aan ieder kind dat in de winkel met moeder mee komt.

Een autootje hebben ze ook, Piet en Ans. Het is nu even in de reparatie, maar toen het vakantie was voor de groentemannen, zijn ze er helemaal mee naar Italië gereden. En op die camping daar was het toch zó enig. Er stonden nog een hoop andere Hollanders ook, dus taalmoeilijkheden waren er niet. En al zijn ze geen drinkers, Piet en Ans, een glaasje Italiaanse wijn hebben ze toch wel méégenipt als ze 's avonds aan zee zaten, met het echtpaar Brokkemaas uit Haarlem, dat ze daar, op die camping, leerden kennen. Ja, met de Brokkemaasjes uit Haarlem hebben ze heel wat afgelachen. En

toen de vakantie er weer op zat, zei Brokkemaas, bij het afscheid, op zijn koddige manier - want hij is een guit - dat ze later eens even een avondje moesten komen, om gezellig over alles na te praten.

Dat hebben ze gisteren gedaan, Piet en Ans.

Na eerst 's ochtends te hebben opgebeld, natuurlijk, om te vragen of het schikte. Ja, het schikte. Netjes opgedoft zijn ze om half acht in de trein gaan zitten en naar Haarlem gespoord. Het adres was gauw gevonden en Brokkemaas deed zélf open, in hemdsmouwen. En wat rood aangelopen in het gelaat. De begroeting was bepaald uitbundig. Hij sloot Ans in zijn machtige armen en toen hij haar op beide wangen kuste, rook zij voornamelijk oude klare. Mevrouw Brokkemaas zat op de bank, ook wat rood aangelopen in het gelaat, en zij was eveneens erg in haar nopjes, want ze giechelde voortdurend.

‘Nou is er één kleine moeilijkheid,’ zei Brokkemaas, ‘de drank is op. Maar geen nood. Blijven jullie gezellig zitten - ik loop effe naar het café dat ook slijt en ik haal wat.’

En al riepen Piet en Ans ook dat het echt niet hoefde en dat een kopje thee ook lekker was - Brokkemaas deed zijn jasje aan en vertrok vastberaden. En ze babbelden wat over de vakantie met mevrouw Brokkemaas, die om alles erg moest giechelen en er ging een kwartier voorbij.

‘Dat café is zeker een eind weg,’ veronderstelde Piet.

‘Welnee!’ riep mevrouw Brokkemaas, ‘hij staat

daar natuurlijk te kletsen. Ik ken hem toch. Hij is een plakker. Maar wacht, ik haal 'm wel even op.'

En ze deed ook haar jas aan en vertrok.

Een beetje onwennig zaten Piet en Ans in die vreemde huiskamer, netjes opgedoft. En de pendule tikte. En er ging een half uur voorbij. En nog een half uur. En meneer Brokkemaas kwam niet terug uit het café. En mevrouw Brokkemaas evenmin. En de tijd deed, wat de tijd zo aardig doen kan - verstrijken.

En Ans en Piet keken eens bedeesd naar alle familieportretten op het buffet. De Brokkemaasjes hadden wél kinderen, zagen ze. Zelfs kleinkinderen. En ze zaten nog wat, Ans en Piet en ze dachten er even over de t.v. aan te doen, maar dat vonden ze toch te vrijpostig. En de pendule riep: 'Elf uur.'

Toen hebben Piet en Ans een briefje op tafel gelegd, dat luidde:

*Beste vrienden, Wij zijn maar weggegaan, omdat het anders zo laat werd,
met het oog op de trein. Met hartelijke groetjes, jullie reisgenoten, Piet
en Ans.*

En ze zijn naar het station gelopen en, netjes opgedoft, teruggespoord naar Amsterdam. Met de drukke groentewinkel. En die droom dat ze later nog eens, in dat huisje buiten zullen wonen, met z'n beidjes, zo gelukkig als dat zonder kinderen en kleinkinderen maar kán.

Jongeman met blauw oog

Het was elf uur in de morgen en in de kroeg waar ik binnentrad, lag een dikke vrouw op haar knieën de vloer te dweilen, terwijl de kastelein op een laddertje bezig was flessen te rangschikken op een hoge plank. Er zat maar één klant achter een geneverglas, een dikke man van een jaar of dertig, die een enorm blauw oog had en er uitzag of hij in zijn kleren had geslapen. De kastelein kwam van het laddertje om me een glas te tappen. 't Was voor mij, wat ze 'een dag met een gaatje' noemen. De kroeg rook gevaarlijk naar bier, sigareas en ruw vertier en de kachel brandde net goed. Ik nam een slok en probeerde niet naar het blauwe oog van de man te kijken. Maar ik probeerde het te erg, dus hij zei: 'Ja, ik weet niet hoe ik er aan kom, hoor. Er moet iets gebeurd zijn. Gisteren. Of eergisteren. Maar wat? Ik ben 't vergeten.'

Hij haalde zijn schouders op.

'Er komt toch nooit een barst terecht van mij,' zei hij. 'En allemaal door dát.'

Hij wees op het half volle glas. De kastelein was

weer op het laddertje geklommen en de dikke vrouw vroeg of ik een eindje wilde opschuiven, omdat haar dweil toe was aan de plaats waar ik stond.

Ik ging tegenover de man zitten. Hij zei: ‘Ik moest eigenlijk maar de pijp uit. Wég. Af. 't Wordt toch niks met Karel. Maar ja...’

Hij dronk zijn glas leeg en begon aan een hoestbui die lang duurde en de tranen op zijn wangen bracht. Eindelijk was hij uitgeblaft en zei: ‘Ik woon op 'n kamer. Nou ja, kamer... Een hok. Er zit niet eens een raam in. Altijd kunstlicht. Zestig piek vraagt dat wijf er nog voor. Ik leg daar op een avond vroeg in bed. 't Was weer een paar dagen helemaal mis geweest. Ik denk: Je moet de pijp uit, Karel. Dat is de enige oplossing. 't Wordt toch niks met je. Nou had ik net van de dokter pilletjes gekregen om te slapen. Want ik sliep niet. En als je wakker ligt 's nachts, kruipen er gedachten als ongedierte in je kop. Goed, ik pak een glas water. En ik neem al die vijftwintig pilletjes in. Ik voelde me vertrekken. “Dag Karel,” zeg ik nog. Ik had helemaal geen angst. Ik wou rust. Eindelijk rust.’

De kastelein was weer van het trapje afgekomen.

‘Geef ons nog wat,’ zei ik, want ik wist geen ander medicijn voor de jongen. De kastelein schonk ons met tegenzin. De man keek naar het volle glas, doch raakte het nog niet aan.

‘Maar wat dacht je?’ zei hij, ‘ik word wakker in een fris bed en in een lichte kamer en een man in een witte jas staat over me heen gebogen en

vraagt: “Wanneer is u geboren?” Ik zeg: “In november, geloof ik.” Toen vraagt-ie: “Wie was Ferdinand de Lesseps?” Ik zeg: “Dat was een vent, die heb een kanaal gegraven, maar waar ben ik hier eigenlijk, op de kleuterschool?” Nee, ik was in het Wilhelmina gasthuis. En ik wou er meteen uit. Maar dat mocht niet. Ik heb nog om me heen geslagen. Toen gaven ze me een spuitje en ik sliep weer.’

Hij draaide het glas aan het voetje wat rond, maar dronk nog niet. Zijn hand beefde hevig, zodat hij genever morste op het tafeltje.

De kastelein keek toe, vijandig zwijgend.

‘Een maand terug hebben ze me uit paviljoen drie laten gaan,’ zei de man. ‘Dag Karel, stap 't leven maar weer in. Ik heb een poos gewerkt in een hotel. Echt gewerkt. En opgepast. En loon gebeurd. Dat was eergisteren. Gelóóf ik, tenminste...’

Hij dacht er even over na.

Toen gaf hij het op en zei, schouder ophalend: ‘Nou ja, wat geeft het. Vanmorgen word ik wakker. Ik zit in een stoel in een vreemde kamer. En met dat oog. Ik kijk naar buiten. Een nieuwerwets plein. 't Is zeven uur in de morgen. Ik ga naar de gang, ik doe een deur open. Een slaapkamer. Op bed ligt een ouwe vent te pitten, helemaal gekleed, met z'n regenjas en z'n schoenen an. Alleen z'n hoed lag naast het bed. Ik kende die vent niet. Ik had hem nooit gezien. Ik ga dat huis uit en begin te lopen en te lopen en te lopen. Tot hier. Toen herkende ik 't weer. Toen wist ik ook dat ik in Amster-

dam was. En daar zit ik. Ik heb nog drie vijftig en een tramkaart met twee ritjes. Maar me tas ben ik kwijt. Daar zaten allerlei bullen van me in. Die had ik bij me zuster gehaald, dat weet ik nog. Maar waar die tas nou is... Misschien in dat huis, bij die vent. Maar ik weet dat plein niet meer. Zo'n nieuwerwets plein. Dat vind ik nooit meer terug - dat plein.'

Nu nam hij een slok en huiverde.

'Vuiligheid,' zei hij, met wrange mond.

Twee broodjes kaas

Toen ik de broodjeswinkel binnenkwam vroeg een uitgeteerde man, die daar moedeloos stond te kauwen, juist hoeveel de schade was.

‘Wat heb je gehad?’ zei de bediende.

‘Twee ros, twee friek en een overreje,’ antwoordde de man. Er kroop blijkbaar een lintworm in hem rond. Terwijl het kasregister deze kloeke lunch reutelend registreerde voor het nageslacht, bedacht ik dat een briljante Fransman, die aan de Sorbonne grondig Nederlands heeft gestudeerd, met dit zinnetje toch wel enige moeite hebben zou. De man betaalde en vertrok met tegenzin naar een kwellende plicht die hem in leven hield. In het belang van je humeur kon je hem beter niet nakijken. De bediende zette het broodje dat ik had aangewezen voor mij neer en zei, mediamiek voortbouwend op mijn gedachte: ‘Die vreemdelingen in de stad - dat is óók waardeloos.’

Hij keek me aan - een gezonde jongen van een jaar of twintig, erg thuis in dit leven. Terwijl ik knikte, werkte hij zijn stelling nader uit.

‘Ik kreeg net nog een stel Italianen. Wat is dat nou voor 'n volk? Die mensen kwekken maar en bewegen nodeloos met d'r armen. Ze slaan je de bordjes bijna uit je hand.

Ik zeg: “Hee, hee - rustig.” ‘t Kan toch voor hetzelfde geld rustig? Waar of niet?’

Zijn blik was verongelijkt.

‘Doe gewoon, zoals iedereen,’ vond hij.

‘Ja,’ zei ik.

Hij was een jongen om gelijk te geven. Sommige mensen hebben nu eenmaal een staat bereikt, waaraan niets meer te redden valt. Uit lijfsbehoud val ik ze altijd bewogen bij. ‘t Is laf, natuurlijk, maar zoudt u nou in zo'n winkel met volle mond een pleidooi gaan houden voor het recht van Italianen op een eigen volksaard? Als u ‘ja’ zegt schat ik u hoog, maar dan wordt u in een stad als Amsterdam niet oud.

Ik nam nog een broodje.

Toen kwam een kleine, oude man binnen, voorzichtig en aarzelend, als een schaapherder die een paleis betreedt om de vorst iets af te smeken.

‘Kan ik hier een boterham met kaas kopen?’ vroeg hij.

‘Wel twéé,’ antwoordde de jongen.

‘Geef die dan maar,’ zei de oude.

De broodjes werden klaargemaakt en voor hem neergezet. Met een schuwe blik naar de stoelen en de tafeltjes vroeg hij: ‘Is het ook gepermitteerd plaats te nemen?’

‘Al wou je gaan lékken,’ antwoordde de bediende.

De oude man nam het bordje met de broodjes van het marmeren blad, hield het ter hoogte van zijn kin en sprak verklarend: ‘Zie je, ik ben niet gewend om in zulke zaken te komen. Ik eet altijd thuis...’

We namen het voor kennisgeving aan.

Hij vervolgde: ‘Maar nou is m'n vrouw in het ziekenhuis opgenomen.’

De jongen grijsde breed.

‘Op de kraamafdeling zeker,’ riep hij.

Want we zijn enorm lollig in Amsterdam, daar word je wel eens beroerd van.

De oude behield zijn wat bedremmelde ernst en zei: ‘Nee. Was dat maar waar. Dan kreeg ik haar weer terug. Maar nou ben ik bang dat ze niet meer beter wordt.’

Hij zweeg en bleef peinzend staan, het bordje met de broodjes nog altijd vlak bij zijn kin.

‘Da's niet zo mooi,’ zei de jongen.

‘Die dokter heb 't me eigenlijk al te verstaan gegeven,’ vervolgde de man. ‘Hij zei: er zou een wonder moeten geschieden, meneer.’

Hij keek naar de broodjes en toen naar de stoel, maar ging toch niet zitten.

‘Een wonder,’ herhaalde hij. ‘Maar er gebeuren niet veel wonderen.’

De jongen geeuwde.

‘Da's niet zo mooi,’ zei hij nog eens.

Het verveelde hem.

Kroegje in Rome

Het is negen uur in de avond en zoel in Rome, waar ik u dit schrijf. Ik zit tegenover mijn vrouw in een donkere, vieze steeg, niet ver van het Pantheon aan een ruw houten tafeltje voor een piepklein kroegje dat de trotse naam 'Bella Sorento' draagt. De steeg heet Vicilo Sinibaldi. We drinken heerlijk koele witte wijn, die één gulden de liter kost. Er staat nog een tweede tafeltje buiten. Dááaraan zit een oud arbeidersechtpaar te eten.

Hier op deze plaats in Rome - dat heeft een deskundige voor mij op oude kaarten uitgezocht - was op de kop af 1900 jaar geleden geen vies steegje met een poortje naar nog een steegje met een mandenmakerswinkeltje, maar de vijver van Agrippa en op die vijver gaf de heer Tigellius een feestje, Een gastmaal voor de dure jongens van die dagen, op een vlot, dat hij er speciaal voor liet bouwen en dat werd getrokken door twee, met gaud en ivoor versierde schepen.

De oude arbeidersvrouw aan het andere houten tafeltje eet haar spaghetti op de authentieke ma-

nier. Niet dat gekruk van ons, maar gewoon even draaien met de vork en de sliert die uit de mond blijft hangen, pijsnel naar binnen slurpen. Haar fijn doorlijnd gezicht heeft, door een leven van armoede en ellende, iets edels gekregen. De man is een kleine, lieve sukkelaar, met één scheel oog. Hij eet een ander gerecht en kijkt blij in zijn bordje. Mes en vork spelen met het voedsel en liefkozen het. Hij geniet het hoogtepunt van zijn dag.

Die meneer Tigellius van negentien eeuwen terug had ook wel wat te eten aan boord. Hij was een rijkard, maar hij ging niet zo verstandig om met zijn geld als de heer Zwolsman, ofschoon die ook wel eens een feestje geeft. Maar in het Holland van nu gaat dat toch altijd een beetje kleinscheepser dan in het Rome van toen. Die varende gastheer had - 64 jaar na Christus - gevogelte en wild uit verre landen laten komen en zeedieren helemaal uit de oceanen. En er was echt wel wat te drinken ook.

De waard van het cafeetje in de vieze steeg, een kleine, lenige man met het lepe, alerte gezicht van een Corsicaanse croupier, houdt er geen spijskaart op na. Dat hoeft ook niet, want je kunt maar kiezen uit twee spijzen: Spaghetti of kip. We nemen ze hebberig allebei. Binnen zingt de Italiaanse radio zeer zoet.

Ook de heer Tigellius - om nog even op hem terug te komen - had bij het eten voor enig vertier gezorgd, want de met goud en ivoor versierde

schepen, die het vlot trokken, werden geroeid door schandknappen, die waren ingedeeld naar leeftijd en naar hun routine in ontucht en langs de oevers van de vijver stonden bordelen, waarin naast de vrouwen van het beroep, een keur van mooie, jonge dames uit de eerste stand zaten, waaruit de heren, als ze eens aanlegden, vrijelijk konden kiezen.

We hebben het eten in de steeg op.

Het was eenvoudig doch smakelijk en het kostte, voor ons tweeën, inclusief die liter wijn, maar acht piek.

Als we de steeg uitlopen, passeert, in een wat breder straatje, maar één juffrouw met wie, te oordelen naar de opzienbarende wijze waarop zij zich voortbeweegt, te praten zou zijn, maar ze is dik en verzakt en loopt op naaldhakken moeilijk naar de zestig.

Neen, althans déze buurt van Rome is, wat vertier betreft, bepaald achteruitgehold.

En nou niet woedend zijn, omdat ik 't boek vol vieze praatjes zet, want alles wat ik u meldde over dat feestje op de vijver staat in de Annalen van Tacitus en dat is een van de leerboeken die uw kindertjes op het gymnasium moet lezen.

Als u ze dus helemaal rein wilt houden, kunt u ze beter naar de ambachtsschool sturen.

Timmerman is trouwens een nobel vak.

Entertaining van opa

Op zondag, na de kerk, gaan de vrouwen naar huis en de mannen naar de dorpskroeg. Ze vullen de kleine, warme ruimte met de rook van hun sigaren en het geluid van hun stemmen. Alleen Gerrit wordt onbekwaam, maar dat is niks bijzonders, want dat wordt Gerrit elke dag. Hij is de lokale nietsnut, een logge man, met het gezicht van iemand die een probleem torst. Dat doet hij ook. Hij weet alleen niet wélk probleem. En hij drinkt om er achter te komen, denk ik.

Een sieraad van deze zondagse bijeenkomsten was jarenlang opa Joppe, een sinds mensenheugenis gepensioneerde heer van eenennegentig. Hij leest, eet en mompelt nog zonder bril en legt opmerkelijke afstanden te voet af, ofschoon er een bus rijdt, maar die wantrouwt hij en sinds de opheffing van de stoomtram heeft hij geen openbaar vervoermiddel meer betreden. In de kroeg schreeuwen ze allemaal tegen hem, hoewel er ook aan zijn gehoor nog niets mankeert, maar er zijn nu eenmaal grenzen en als je de negentig bent gepasseerd gaan ze

tegen je schreeuwen, daar valt niets aan te doen.

Opa Joppe woont in bij zijn oudste dochter, een heldere weduwe met handen aan haar lijf. Zij begeleidt hem al vele jaren des zondags naar de kerk en verliest hem, op de terugweg bij de dorpskroeg.

Zo ging dat ten minste tot voor een maand of wat. Toen is er verandering in gekomen.

Want opa Joppe begon het slachtoffer te worden van zijn fenomenale krasheid.

In alle kroegen ter wereld wekken zeer oude mannen, die wel ter been zijn en het glas nog doodleuk weten te vatten, een soort bijgelovige vertedering op. Zij zijn de stram wandelende voorbeelden van de heilzaamheid van het kwaad en daar alle kroeggangers hopen het ook zover te brengen, zeggen ze: 'Geef 'm er maar een van mij.'

Het is een plengoffer, om de voorzienigheid gunstig te stemmen.

Ook opa Joppe placht er op zondag van die of gene een paar te krijgen, zodat hij meestal darteler thuis kwam dan zijn begrensde financiële mogelijkheden hadden bereikt.

Goed, zondag is zondag.

Maar na zijn negentigste verjaardag werd het te dol.

Zijn klaarblijkelijke onverwoestbaarheid, begon nu ook de gierigsten onder de zondagsploeg te ontroeren, zodat hij fiks moest doordrinken om alle geoffreer de neuten achter zijn (nog echte) kiezen te krijgen.

Daar het distillaat niet aan hem voorbijging, begon zijn dochter zich zorgen te maken en toen hij, op een zondagmiddag, eens op het dorpsplein werd aangetroffen waar hij, geheel onbevoegd, het verkeer regelde, nam zij maatregelen om verder kroegbezoek te verhinderen.

Zo werd opa Joppe door gulheid gevloerd.

Hij zit nu zondags, na de kerk, in de voorkamer en nuttigt zeer langzaam de drie kelkjes waarvoor hij vroeger het geld afgepast mee kreeg.

Zijn dochter en twee van zijn kleinzoons entertainen hem tot het tijd wordt om te gaan eten. Zij kwartetten met hem of brengen het oude kienspel ter tafel, want daarin heeft de grijsaard wel eens schik getoond. En op een koffergrammofoon, die aan een van de jongens toebehoort, draaien ze plaatjes voor hem.

Opa Joppe zit er op die zondagen een beetje ontheemd bij. Zijn blik verwijlt elders en hij zou zo graag... Maar de organisatie die hem bezig en binnen moet houden is waterdicht. Als er, tussen twee spelletjes, even een gevaarlijke stilte valt, roept een der kleinzoons: 'Opa, zal ik heebabberieba nog eens voor je spelen?'

'Da's goed,' antwoordt de oude, met een zucht.

En even later steekt het lied op.

'Dat vind je een leuk moppie, he opa?' zegt de dochter dan.

Herfstnacht

Ach, u moet John toch niet al te zwart zien. Zijn levenstrant lijkt een beetje naar, maar hij weet veel leuke verhalen. Alleen - als kennis is hij bepaald een wat onrustig bezit.

Hij woont (gelukkig) helemaal in Londen, zijn geboorteplaats, waar hij in de publiciteitsbranche die met de televisie samenhangt, onnoemelijk veel geld verdient. Hij is tien jaar jonger dan ik en wel-geschapen, doch met een glas in de hand. Soms gaat bij mij thuis de telefoon en dan hoor ik: 'John.'

Dan weet ik dat hij in de stad is en dat mij twee uitputtende etmalen voor de boeg staan. Hij heeft wel iets zakelijks te doen in Amsterdam, maar besteedt toch negentig procent van zijn oponthoud, aan wat Amerikanen zo aardig 'painting the town' noemen en dat begeert hij halsstarrig te doen in mijn gezelschap. Mijn vrouw zegt: 'Dat knap jij maar op,' want zij is al lang op John afgeknapt. Dus ik haal diep adem en schrijf twee dagen van mijn leven af.

De middagen gáán nog wel. Ik beheer mijn glas

zeer behoedzaam. En hij vertelt echt héél goed. Vervolgens moet er veel te veel en veel te duur gegeten worden, want hij puilt uit van al dat publiciteitsgeld. En dan komt de avond en die is het zwaarst. Want hij wil alle kroegen af.

Nu koester ik geen bezwaren tegen kroegen, dat weet u. Maar John heeft een onuitroeibare voorkeur voor slecht verlichte bars en kleine neptentjes. Van buiten ziet zo'n etablissementje er nog wel aardig uit. Gordijntjes. Kleurtjes. Je hoort een vaag muzikje. Maar binnen is 's avonds om een uur of half tien, uitsluitend personéel aanwezig, dat op die éne fikse bink zit te wachten, die de dag goed moet maken. Er heerst een stemming of een zeer dierbare persoon zojuist is ontslapen en ergens in een hoek staat opgebaard, er zitten enige landerige dames die onmiddellijk beginnen vloeibare provisie te drinken, lachen wordt door de vingers gezien, maar je krijgt tóch de indruk dat het uit de toon valt en binnen de tien minuten bedraagt de rekening achtenzeventig gulden. Maar John is niet te remmen. En tien jaar jonger dan ik. En van plaatijzer. En aan dat geld komt blijkbaar geen eind.

‘John.’

Hij was een herfstig dagje over, vorige week. En na het áchtste neptentje - het Amsterdamse vermaaksleven, zoals ik het maar voor het gemak zal noemen, lag eindelijk op één oor - scheen het ogenblik aangebroken dat ik naar huis mocht.

Maar John - hij heeft radar - zág nog ergens

licht en daar moesten we per se in. Binnen bevonden zich drie personen. Achter de bar stond een uitgeteerde particulier van 't mannelijk geslacht die, ons ontwarend, iets deed met zijn wit gelaat, dat naast een glimlach had gelegen. Helemaal links zat, op een kruk, een dame die reeds lánq in het genot van AOW was en, pompeus opgedirkt, dapper streed tegen het bejaardentehuis. En helemaal rechts zat, op een kruk, een meisje in een groene jurk. Geen tevreden meisje. Maar wel een knap meisje. Annie heette ze. Dat vertelde ze, desgevraagd, aan John die onmiddellijk naast haar plaats genomen had. En er gingen, op zijn last, nog enige rondjes door en de uitgeteerde particulier achter de bar, begon mij een mop te vertellen, die ik al kende, maar gaf het na drie zinnen op, omdat hij blijkbaar aan mij zag dat ik mentaal te zeer was uitgeput om de pointe te halen. En John deed Annie de oneerbare propositie hem te volgen naar zijn hotel, waarin zij toestemde, maar op de manier, waarop je, als de groenteboer zegt dat zijn sinaasappelen zijn uitverkocht maar dat hij nog wél een paar citroenen heeft, antwoordt: 'Vooruit dan maar.' En wij verlieten gedrieënlijk het etablissement.

Buiten stond een jongen van een jaar of achttien in een schamele regenjas. Terwijl we de straat uitliepen - John had zijn arm om Annie's schouder gelegd - kwam de jongen achter ons aan. Amsterdam was erg dampig. Op een brug bleef John opeens staan, draaide zich om en riep in het Engels,

want hij is ten slotte een Engelsman, tegen de jongen: ‘Jij volgt ons. Waarom doe je dat?’

Waarop de jongens antwoordde, óók in het Engels, maar dát vertaal ik niet: ‘I love Annie, Sir.’

Op een brug, in de nacht, in de herfst. En John gaf het meisje een duw in de richting van de jongen met de regenjas en riep: ‘Neem haar dan.’

We keken ze even na en namen afscheid. Doodmoe liep ik door een slapend Amsterdam naar huis. U hebt gelijk - het leven wemelt van kleine gruwelen. Maar soms is er ook een vleugje poëzie, Sir.

Een hand

De heer Van Dalen is vorige week overleden.

We hoorden het van Dirk, de kelner in hotel 'De Zalm'. Telkens als wij, op onze omzwervingen, in dat kleine, oude stadje komen, gaan wij naar hotel 'De Zalm', omdat het de bekoring heeft van een plaats waar alles vijftig jaar geleden gebeurt. Je kunt er goed en overvloedig tafelen, in een zaal met pilaren en oude spiegels en de heer Woen, de eigenaar, een kleine dikke man met de roze wangen van iemand die zelf ook vaak goed en overvloedig getafeld heeft, komt steeds gehuld in een rouwzwart kostuum, er onophoudelijk op toezien dat alles naar wens is en je krijgt de indruk dat het hem werkelijk iets bommen kan.

Dirk bedient niet in de eetzaal, maar in het koffiehuis met de donkerbruine lambriseringen en de lederen fauteuils. Hij is kaal van boven en spierwit aan de slapen - een lange, eerbiedwaardige ober, die ook doet denken aan vroeger tijden, in zijn nimmer aflatende, vertroetelende toewijding, waarmee hij de heren op hun wenken bedient.

Want in het koffiehuis komen alleen de héren van het stadje. De dokter, de advocaat, de notaris - ze hebben er hun vaste tafel waar ze, met de andere notabelen, hun borrel drinken en het verleden nog wat prolongeren. Want iedereen is oud in dit eerbiedwaardig lokaal. Soms hoor je 'Dirk' knorren en dan komt hij er al mee áangestapt, want hij weet precies wie riep en wat meneer al sinds jaar en dag drinkt. De notaris bij voorbeeld een lichte cats en de dokter een angustora. De notaris ziet eruit, of hij veel boeiends zou kunnen vertellen over de menselijke hebzucht. En de dokter, óók al lang in ruste, heeft de joyeuze sjiek behouden van zo'n ouderwetse geneesheer, die in vroeger tijden rijke dames, met ongrijpbare klachten, een modebadplaats voorschreef en haar echtgenoot een goed glas wijn.

Tot dit kringetje behoorde de heer Van Dalen, de ook al rijkelijk middelbare bezitter van een grote fabriek, die zijn besognes aan anderen over liet. Hij was zeer bemiddeld en hij werd, tegen vijven, altijd gebracht in zijn grote, zwarte auto met een chauffeur in uniform, die aan zijn pet sloeg als hij het portier opende en, in het voertuig gezeten, geduldig voor de deur wachtte, tot zijn meester uitgeborreld was. Ook dat had iets ouderwets.

De heer Van Dalen was een zeer klein doch bijzonder fier meneertje en aan zijn binnenstappen en zijn oogopslag kon je heel goed zien dat hij - hoe luttel van gestalte dan ook - indertijd die machtige stenen fabriek uit de grond gedwongen had.

Wat mij in hem bekoorde was zijn gewoonte, zo nu en dan, (niet te vaak) een dame van lichte zeden mee te brengen in 'De Zalm'. Het stadje heeft er slechts twee, een blonde en een zwarte. Een doodenkele keer voerde de heer Van Dalen de blonde mee naar de borreltafel, maar vaker was het de zwarte, een goedlachse vrouw, die zich echter in dit deftige groepje in acht nam en nooit verder ging dan twee consumpties. Dirk behandelde haar koel en uit de hoogte, omdat hij vond dat zij hier geen pas gaf en de heren tolereerden haar op een hoofse manier, waaraan lichte spot niet vreemd was.

Dat de heer Van Dalen haar meebracht in 'De Zalm' vond ik eigenlijk edel van hem.

Hij was duidelijk geen stiekemerd.

En er zijn zo véél stiekemerds.

Als hij de dame bij zich had, ging hij altijd wat vroeger weg dan gewoonlijk. Ik zie ze de laatste keer nóg vertrekken. Het was een zeer koude dag en de wijde broekspijpen van de heer Van Dalen wapperden op de stoep in de wind. Maar eenmaal in de auto gezeten, werden ze door de chauffeur moederlijk toegedekt, met een plaid.

'Het was zo raar,' zei Dirk tegen ons. 'Vorige week dinsdag ging meneer Van Dalen alleen weg, op gewone tijd. Ik hielp hem in zijn jas. En toen gaf hij mij opeens de hand. Dat had hij nog nooit gedaan in al die jaren. Toen vroeg hij naar de heer Woen. En hij gaf de heer Woen ook de hand. En de volgende dag ging hij dood.'

Het nut van brassen

Vanmorgen hoorde ik, in een kroeg, een oude man tegen een andere oude man zeggen: ‘Als ik al 't geld dat ik in m'n leven verbrast heb, nou nog hád, dan woonde ik op een kasteel.’

‘Tja...,’ zei de ander vaag. Hij vond het kennelijk nakaarten. Ik óók, al werd mijn mening niet gevraagd. Trouwens, als hij op dat kasteel woonde, zou hij dat geld allemaal aan de belasting moeten geven, want die schijnt er, bij zo pompeus behuisde personen, de bijl diep in te slaan. En dat is zonde. Dan kun je 't beter verbrassen, vind ik.

Toen de potentiële kasteelheer en zijn schamele makker de kroeg verlaten hadden, bleef ik over het motief nadenken. Ook *ik* heb, in mijn leven, erg veel geld verbrast aan drank, feesten en overdreven maaltijden in etablissementen, waar je om de minuut een schoon asbakje krijgt van een jongeman in rok, die daar speciaal voor is. Maar ik heb nóóit spijt van dat geld. Overdadig brassen heeft, los van het plezier dat het soms met zich meebracht, het onmiskenbaar nut, dat het je leert om, als het moet,

tevreden te zijn met een sober leven. Je komt nooit langs een dure eettent, met de brandende begeerte: ‘Kon ik daar maar eens in,’ want je bent er al eens in gewéést en je hebt eruit overgehouden dat je eigenlijk net zo goed in de cafetaria op de hoek je maag kunt vullen voor één piek. Je vermaalt daar je goedkoop voedsel zonder rancune. Dat is het nuttig bezinnsel van het brassen. Als je het kunt volhouden tot je er eenvoudig geen zin meer in hebt, ben je gered.

Neen, ik heb geen spijt van mijn vermorste, weggesmeten geld.

Ik heb maar spijt van één tientje.

Maar om dat te begrijpen, moet u eerst Henry en Aleid kennen. Een bevriend echtpaar. Nou ja, bekénnisd. Ze komen op alle verjaardagen. Ethische mensen, gek op ‘een open gesprek’ en ze hebben over alles een milde mening die mooi klinkt en toch niet helemaal kosjer ruikt.

Henry prijst mij altijd bovenmatig om mijn cursieve werken, die hij echter nimmer leest, dat weet ik, want ik neem wel eens een steekproef, door hem iets te vertellen dat ik drie dagen tevoren in de krant geschreven heb en dan zegt hij nooit: ‘Dat weet ik toch al.’

Aleid is zo'n vrouw die, als je haar toevallig op straat tegenkomt, je beide, witte handen toesteekt en uitroept: ‘Wat vind ik dat nou éinig, dat ik je zo onverwacht ontmoet, wat éinig is dat nou, he, het maakt me helemaal gelukkig.’

Ze is zo uitbundig blij met me dat ik denk: Wat is daar nou zo enig an? D'r is niks an.

Dat komt door haar tsjilpende overdrijving, die je dwingt de zaak nuchter te bekijken - en dan blijft er niet veel over.

Maar goed, ze zijn nu eenmaal zo, die twee, en met elkaar doen ze ook een beetje temerig. Al vijftientig jaar vormen ze in onze kring zo'n beetje het ideale paar. U weet wel - nooit een hard woord. Nooit gebroken glaswerk. 'We zijn eigenlijk nog altijd verliefd op elkaar' en meer van zulke flauwekul.

Het maakt je een beetje wee, maar je krijgt er ook een licht minderwaardigheidsgevoel van.

Hun zilveren bruiloft hebben ze, drie maanden terug, mild blijde gevierd. Geen dulle boel, natuurlijk. 't Was een soort Kerstmis in september. Ze wilden een gezamenlijk geschenk. Een gashaard. Vooruit, een gashaard. We hebben allemaal wat gestort bij een vriendin, die inzamelde.

Ik een tientje.

Goed, wat is helemaal een tientje?

Maar nu heb ik gisteren vernomen dat Henry vorige maand van Aleid is weggelopen en nu samenkomt met een juffrouw van drieëntwintig.

Ik kan het me best voorstellen.

Maar tóch voel ik me genept. Ik ben wel voor meer genept, dat doet me niks.

Maar van dat éne tientje voor die gashaard heb ik spijt.

Automatiek

Het was tien uur twintig in de avond en ik bevond mij in een verre, splinternieuwe buitenwijk zonder kroegen, waar de Amsterdamse stedemaagd meer lijkt op Willeke Alberti dan op zich zelf. Een bus moest mij terugvoeren naar mijn stokoud huis in de binnenstad, waar zij mij met wijze, donkere ogen vol ervaring pleegt aan te zien.

Maar de bus maakte geen haast.

Misschien kwám er helemaal geen bus meer en wisten alle mensen in die hoge, nieuwe huizen dat wel en ik niet.

Ik stond geheel alleen naast het haltepaaltje. Er was geen levende ziel in de straat te bekennen. Iedereen zat thuis, gelukkig te wezen.

Vlak bij het haltepaaltje was een hel verlichte automatiek, waarin zich ook in het geheel niemand ophield. Ik ging er binnen. Er hing een vette, frieterige baklucht. Met een knagende twijfel aan die bus, liep ik langs de loketjes met voedsel.

Wilde ik een bamibal? Neen, ik wilde geen bamibal. Wilde ik een nierbroodje? Voor geen goud.

Ik wilde alléén maar een bus.

Terwijl ik zinloos midden in de helverlichte automatiek stond, kwam er eindelijk nog iemand binnen. Geen mens, doch een hond. Maar in een uitgestorven buitenwijk, 's avonds om tien uur vierentwintig, moet men zich weten te behelpen.

‘Goedenavond,’ zei ik.

De hond antwoordde niet.

Hij droeg geen halsband en behoorde niet tot enigerlei ras. Hij was zó maar een hond, van niemand. Je ziet ze niet veel meer. Zijn lichaam was bedekt met bruin en zwart plus van een weerbarstige kwaliteit. Het stond ordeloos alle kanten op. Zijn vale kop was puntig en had een uitdrukking van bitterheid. Een under-dog.

Terwijl ik - nog steeds zinloos - midden in die automatiek stond, begaf de hond zich naar een hoek waar een op de grond geworpen papieren zakje lag. Hij ging erbij liggen en probeerde zijn snuit in het zakje binnen te drijven, omdat hij blijkbaar hoopte, op de bodem iets eetbaars aan te treffen. Maar het zakje week telkens terug, zodat hij er, op zijn buik, mee door het etablissement kroop.

‘Wil je misschien een bamibal?’ vroeg ik.

Hij antwoordde weer niet.

Zijn kop had hij nu halverwege in het zakje gewurmd. Ik trok mijn portemonnaie en zag dat ik geen kwartje had. Een wisselautomaat hing er niet.

‘Sorry,’ zei ik, ‘ik heb een voorbarige belofte gedaan, die ik niet blijk te kunnen honoreren.’

De hond had eindelijk de bodem bereikt.

Hij droeg het zakje nu als een carnavalsmasker. Zonder meer stond vast, dat hij vruchteloos had gehoopt: het zakje was gehéél leeg. Hij gromde zacht en begon te beproe ven zich van zijn hoofdtooi te ontdoen.

Makkelijk ging het niet.

Eerst had het zakje hem niet willen toelaten en nu wilde het hem opeens niet kwijt. Hij moest er weer plat op zijn buik voor gaan liggen, zijn beide voorpoten gebruiken en met zijn lichaam nu in achterwaartse richting schuifelen.

In de verte zag ik de lichten naderen van de bus.

Tóch nog.

De hond had het zakje eindelijk verwijderd.

Hij ondernam verder niets meer in deze automatiek.

Met die bittere kop liep hij vóór mij naar de uitgang. Daar hief hij even zijn achterpoot en waterde tegen de deurpost.

Na deze sublieme uiting van verachting verdween hij in het duister - eenzaam doch vrij.

Op drift

Ofschoon het naderend kerstfeest mij eigenlijk met milde inkeer zou moeten vullen, kreeg ik 's middags opeens knetterende ruzie met mijn vrouw, omdat ze verklaarde het eigenlijk niet met mij eens te zijn, in een zaak des geestes, die mij principieel erg hoog zat. Ik voegde haar enige vervloekingen toe, die je eigenlijk niet kunt zeggen, laat staan drukken, en verliet spinnijdig het huis, de deur achter mij dicht dreunend als een man die misschien wel nóóit meer terugkomt. Grimmig voortstappend door de nauwe straatjes van de binnenstad begon mijn woede wat te zakken en maakte plaats voor een ander sentiment. Door haar opmerking voelde ik mij zo eenzaam als de dameshandschoen die je soms op straat ziet liggen - de vrouw die 'm verloor, heeft aan die andere óók niks meer. Ofschoon het nog vroeg in de middag was, besloot ik tot het oude huismiddeltje - drank. Ik leende vijftig gulden van een bevriende kastelein en plaatste de eerste bestelling. Opeens bevond ik mij ergens anders en was het een uur later en hoorde ik me zelf lachen, omdat die éne

paarse man aan de tapkast zei: ‘Jongen, ik heb vroeger geld verdiend als water,’ waarop die andere paarse man antwoordde: ‘Maar je heb 't nooit aan water uitgegeven.’ Daarna viel ik, ergens in een hoek in slaap en droomde dat ik, in de tropen, twee jongens op de grond zag liggen, kermend en zich radeloos wentelend van onduijdbare pijn. Er stand een oudere man bij, die zei: ‘Niets aan te doen. 't Zijn die vergiftigde pijlen.’ En ik wilde iets roepen, maar de oudere man veranderde in een kastelein die, met zijn grote hand op mijn schouder, vroeg of ik soms onwel was. Ik schudde sidderend mijn hoofd. Ik wist niet waar ik mij bevond. Ik voelde alleen honger en wilde betalen, maar dat had ik al gedaan, zei de man...

Buiten bleek het avond. Ik liep een te hel verlicht eethuis binnen en bestelde een bord spaghetti en een karaf rode wijn. Terwijl ik at en dronk, kwam een jongeman met een gitaar achter me op een krukje zitten en begon te spelen en te zingen. Door de drank en de droom uiterst broos geworden, vond ik het onmiddellijk subliem.

‘U speelt uitstekend,’ zei ik, toen het nummer uit was.

‘I'me sorry, sir,’ antwoordde de jongen, ‘I ammeh Italian and I can not understand the dutch.’

‘You are a genius,’ zei ik royaal. En hij dankte zeer en vroeg of ik soms een speciale wens had en ik zei ‘Tenderly’, en ik ving de kelner en zei ‘Give this gentleman a drink.’

‘Wat segt u meneer?’ vroeg de man.

‘Geef 'm iets te drinken,’ zei ik.

‘Tenderly?’ vroeg de jongen achter me op een toon van volstrekte onwetendheid.

‘Nou, speel dan maar waar je zin in hebt,’ zei ik.

‘Zorry, sir?’ vroeg de jongen.

‘Lieve God, wie spreekt hier nu eigenlijk wát?’ riep ik en ik betaalde de spaghetti en het drankje van de jongen, dat geel was en f2,60 beliep en stapte naar buiten. De grimmigheid was weergekeerd. Ik wist volstrekt zeker dat mijn vrouw, net als vroeger, alle vrienden en alle bekende kroegen had afgebeld, om een vangnet om mij heen te plaatsen, maar met duivelse slimheid ging ik naar een jazztent, waar ze me vast niet vermoeden zou, omdat we er in geen tien jaar zijn geweest.

De klok stond op negen uur en ik was de enige bezoeker, maar de band speelde toch, want die jongens doen dat daar eigenlijk voor hun plezier. En ik bleef een vol uur lang uiterst somber alles geniaal zitten vinden en ik klapte solo voor elke solo. Ik dacht aan de dameshandschoen op 't trottoir en toen ze ‘I surrender dear’ hadden gespeeld, was ik zó tot krokodillentranens toe bewogen, dat ik naar de telefoon ging.

Vijf minuten later zat ze naast me en zei dat ze het toch niet zo erg had bedoeld als ze gezegd had. En: ‘Laten we hier weggaan, want 't is zo'n herrie.’

En opeens vond ik het óók herrie en we verlieten het bouwwerk en bezochten - pratend en pratend

- nog allerlei plaatsen waar we eigenlijk beter niet heen hadden kunnen gaan en haar huishoudgeld slonk zienderogen en het werd laat die nacht, heel laat, net als vroeger toen we daar nog zo goed tegen konden.

Maar dat was lang geleden...

‘Tekke héét’

De Turk loopt al weken in de ziektewet.

Juister ware te zeggen, dat hij in de ziektewet *zit*. Want dat doet hij voornamelijk: zitten. In het dorpscafé, op een steenworp afstand van het pension, waar de fabriek hem en zijn makkers heeft ondergebracht.

Hij is een kleine, vrij jonge man, met donkere ogen en een geprononceerde, doch fraai gevormde neus en hij draagt altijd een zwarte pet van een in ons land ongebruikelijke structuur. Hij heeft iets geruisloos over zich. Je hoort hem nooit binnen komen. Hij *is* er opeens. En zit. Met die pet op. Alléén.

Want er valt niet met hem te praten.

Zelfs de meest goedwillenden hebben het opgegeven. Hij spreekt namelijk zéér veel Turks tegen je, waarin hoog-uit zeven, hem aangewaarde Nederlandse woorden voorkomen, als krenten in het brood van een gierige bakker. Mijn vrouw en ik hebben, als we zo nu en dan in dat dorp zijn, aanvankelijk écht ons best gedaan met hem tot enige conversa-

tie te komen. Want overdag, als zijn makkers op de fabriek zijn, is hij mateloos alleen en hunkert naar menselijk contact.

Maar het gáát niet.

Na een kwartiertje Turks heb je alleen kunnen opvangen 'Iekke (en dan wijst hij op zich zelf) 'héét' (en dan blaast hij, als iemand die het warm heeft) 'Iekke' (weer een tik op zijn borstbeen) 'nie werreke.' Dan een hoge golf Turks, waar niets van te begrijpen is, en vervolgens opnieuw de verzekering, dat 'iekke héét' is en derhalve 'nie werreke' kan.

't Is natuurlijk beroerd voor hem, maar als je het zes keer gehoord hebt, krijg je de vergefelijke neiging, zijn gezelschap niet te zoeken, omdat het toch weer op 'iekke héét' en dat blazen zal uitdraaien.

Zo komt het dat hij de hele dag in dat dorpscafé zit als een spookgestalte, die niet door levenden wordt waargenomen.

Hij kent nóg twee woorden: 'bir' (wat bier betekent) en 'kammeraad'. Treft hij mijn vrouw alleen in het café aan, omdat ik elders aan het werk ben, dan vraagt hij angstig: 'Kammeraad?'

Hij vreest dan dat ik de benen genomen heb.

Mijn vrouw stelt hem met zuiver mimische middelen gerust en hij zucht opgelucht, want hij wil ons bij elkaar houden. Als we aan het eind van de middag samen in een hoekje zitten, kijkt hij met die donkere ogen van hem lang en goedkeurend naar ons.

En zijn er mannen vrolijk aan het kaarten, dan

kijkt hij glimlachend toe, als naar een tafereeltje, waarvan hij graag deel zou uitmaken.

Valt er niets van belang te zien in het café, dan haalt hij zijn spaarbankboekje te voorschijn en leest daarin lang en aandachtig. Hij is een potter en zijn 'bir' klinkt maar hoogst zeiden.

Als hij moegekeken is in het spaarbankboekje, bergt hij het weer op en pakt de oude 'Donald Ducks' die toebehoren aan het zoontje van de kastelein. Ernstig neemt hij kennis van de gekleurde plaatjes. Hij kan een vol uur bezig zijn met één bladzijde, moeizaam beproevend de samenhang van de afbeeldingen te doorgronden.

Op zulke momenten is hij zó hartverscheurend van eenzaamheid, dat ik met mijn rug naar hem toe ga zitten. Erg laf natuurlijk.

Maar wat moet ik doen?

Naar hem toe gaan en wéér vernemen dat 'iekke héét' is en daarom nie werreke' kan? Ik weet het al.

Er is er maar één die overdag met hem praten kan en dat is het zoontje van de kastelein. Als die kleine jongen 's middags uit het schooltje komt gaat hij, met een volstreekte onbevangingheid, bij de schim aan het tafeltje zitten.

En dan praten ze samen.

De Turk zijn Turks en het jongetje zijn Nederlands.

Dat gaat heel goed.

Maar alleen een kind kan het.

En tóch...

En tóch ben ik in Rome naar de Via Condotti 86 gewandeld en binnengegaan in Caffè Greco om daar aan een marmeren tafeltje te gaan zitten en ik heb me een kopje koffie laten brengen door een ober in een volmaakte rok.

Tóch, tegen beter weten in.

Dit was het oudste artiestencafé van Rome. Het werd in 1760 opgericht. Het is onlangs - overigens met veel smaak - gerestaureerd en thans 'a must' geworden voor toeristen. Befaamde artiesten komen er niet meer. Die schijnen zich te vertonen in Rosati aan de Via Veneto, een straat die ik om financiële redenen mijd.

In Caffè Greco drinken nu oude, Engelse dames thee en converseren met elkaar in, wat du Perron 'het toontje van verwijtende lesgeving' noemde. Zowat tien jaar geleden, voor de restauratie, ben ik hier ook eens geweest. 't Was een wat wrak rommeltje, toen, en boven elke stoel hing een bordje waarop stond 'Hier zat Goethe' of 'Hier zat Oscar Wilde' of 'Hier zat Andersen', zodat je eigenlijk ner-

gens dorst te gaan zitten. Of ploft u zó maar neer, als u leest: ‘Op deze stoel zat Gogol?’ Want die kwam er óók. Het was in de tijd toen de jonge artiesten van de wereld nog niet naar Parijs trokken, maar naar Rome.

De bordjes boven de stoelen zijn nu weg, de artiesten ook en het kleine kopje koffie kost ruim een gulden vijftig en voor dat geld mag ik bést aan een marmeren tafeltje, op een bank met mooi rood maar nieuw pluche, een uurtje lezen in ‘Dichter im Café’, een vuistdik werk van Herman Kesten, waarin hij ook Rome behandelt en *dit* café.

Er hebben er meer geschreven over deze historische kroeg waar Goldoni kwam en Anatole France en Shelley en Mark Twain - en al het gespuis dat altijd om kunstenaars heen hangt. Er bestaat een brief van Felix Mendelssohn aan zijn vader waarin hij zijn gal uitspuwt over de baardige, met flambards getooide schilders die hier ‘gemeenzaam over Titiaan zwetsen op een toon of hij naast hen zat’ en zelf werk maken dat, volgens hem,, het in elkaar trappen nog niet waard is.

Deze uit 1830 daterende brief doet, wat de felheid van toon betreft, sterk denken aan het beroemde stuk dat de dichter Marsman eens over de Amsterdamse Kring schreef. Kesten vertelt (maar hij noemt zijn bron niet) dat Schopenhauer hier eens, tegen een vroom katholieke Duitse beeldhouwer, die opmerkte dat de twaalf apostelen toch zo'n inspirerend motief vormden, zei dat hij beter Griekse hel-

den kon nemen en ‘maar met die twaalf filisters op moest donderen naar Jeruzalem.’

De beeldhouwer wilde hem toen op zijn gezicht timmeren.

‘Sindsdien meed Schopenhauer het café,’ staat er.

De Engelse dames drinken nog steeds thee en er zijn nu ook acht Amerikanen binnen, die niet zacht kunnen spreken.

Maar tóch...

Al mag het dan allemaal gerestaureerd en verdefitigd zijn - hier was toch de heilige ruimte waar misschien Gogol op het idee kwam om ‘De revisor’ te schrijven. En het is toch mogelijk dat Andersen, daarginds, in die hoek, na het luisteren naar een zwetsgesprek over een modekunstenaar die je, op straffe van verdoemenis, een jaar lang een genie moet vinden, heeft gedacht: Daar zit eigenlijk een sprookje in. Ik zou het ‘De nieuwe kleren van de keizer’ kunnen noemen of zo iets...

En het zou toch kúnnen dat Mark Twain dáár in die andere hoek tegen een zeer geleerde heer, die lange tijd tegen hem aanpraatte als een omgevallen boekenkast, heeft gezegd: ‘U weet alles wat er te weten valt en ik weet de rest.’

Neen, tóch blijft het een heilige plaats.

Er bestaat een brief van Stendhal uit 1825, die Kesten aanhaalt.

In die dagen liep er een meneer Stefano door Rome en iedereen beweerde dat hij als twee druppelen water op Stendhal leek.

Maar de auteur zélf had hem nooit gezien.

Hij schrijft: *In Rome, in Caffè Greco heeft men mij eindelijk aan mijn dubbelganger voorgesteld. Hij was ongetwijfeld, moreel gesproken, een onberispelijk heer. Maar ik voelde mij diep ontgoocheld. Want ik vond hem erg lelijk. Dit is een les.*

Zwikken

In een provinciestad was ik 's middags een klein café binnengelopen, om een stukje te schrijven. Aan een tafel, waarop een kaartspel lag, zaten drie mannen in de toestand van landerigheid die Toon Hermans eens afdoende samenvatte in het zinnetje: ‘Ober, is het al oktober?’

Boven hun hoofden hing aan de muur een kleurenreproductie van een pseudo oud schilderij, waarop men een paar lansknechten aan het dobbelen ziet, bij roemers fonkelende wijn. Je vindt het in veel cafés, ik denk, omdat er iets rustgevends uitgaat van de gedachte, dat mannen al sinds eeuwen hun tijd met spelletjes verdoen. Midden in het vertrek was een blond meisje aan het spelen met een hondje, dat hier blijkbaar thuis hoorde, een rossig, kortbenig mormel met een zeer lange staart, waardoor het iets weghad van een geperverteerde eekhoorn.

‘Mientje, ga nou naar huis,’ zei een van de mannen die een wit, vroegtijdig kalend hoofd met zeer fletse ogen, op zijn corpulente gestalte droeg.

‘Kom je dan mee, pa?’ vroeg het meisje.

Ze stond nu recht op, een fris, vroeg fors kind, van een jaar of dertien.

‘Nee, pa blijft nog een uurtje zwikken,’ antwoordde de man. ‘Zeg 't maar tegen moe.’

Mientje deed haar jas aan, nam pompeus afscheid van het hondje, dat tijdens deze ceremonie voornamelijk een vadsige, gehinderde indruk maakte en verliet het café. Haar pa bleef roerloos aan tafel zitten, de handen in de schoot gevouwen, het gelaat in doffe rust. Wie een penny voor zijn gedachten gaf, zou zich bekocht voelen. Daar ook beide andere mannen geen hoorbare voorkeur voor een puntig gesprek aan de dag legden, vulde het café zich met een slaperig soort stilte, waarin opeens een enorm wak werd gestagen doordat de deur open ging en Mientje weer binnen stortte. Ze hilde bittere tranen en riep: ‘Pa - hij was er weer.’

‘Wie?’ vroeg de man.

‘Die enge vent,’ antwoordde ze hijgend. ‘Die laatst ook bij school stond. Toen wou hij me knijpen. En nou weer, pa. Hij kwam ineens uit het straatje. Maar ik ben heel hard weggelopen.’

Zij trilde van instinctieve angst en keek radeloos naar haar vader. Die bleek emotioneel niet op het incident te zijn voorbereid. Zijn ledig gezicht veranderde niet van uitdrukking en hij zei, met onvitale stem: ‘Och, zo'n vaart loopt het niet...’

Ze hilde geluidloos.

‘Je kan toch gewoon dóórlopen,’ vond hij.

Geen antwoord.

‘Nou ken ze eens een ventje krijgen en nou wil ze niet,’ sprak een der andere mannen, die de zaak in de ongevaarlijke sfeer van de plaisanterie wilde trekken.

‘t Is zo'n vieze enge vent, pa,’ snikte het kind. Op dat ogenblik ging de deur open en trad een grote, bejaarde man met een wrede, door Goya geëtste kop het café binnen.

‘Dat is-ie, pa,’ jammerde het kind.

Ze kroop achter zijn stoel. De man bij de deur liet een brede grijns op zijn gelaat los en zei: ‘Goeiemiddag samen.’

‘Dat is meneer Joop,’ sprak de vader. ‘Die komt zwikken.’

Het meisje klemde haar lippen op elkaar en keek met grote, angstige ogen naar de man. Die vroeg: ‘Is dat je dochtertje?’

De vader knikte.

‘Ze is van je geschrokken, geloof ik,’ zei hij mat.

‘Toe nou, je mot toch niet schrikken van ome Joop,’ vond de man. ‘Ome Joop doet geen mens kwaad, hoor.’

Hij was aan de tafel gaan zitten en produceerde die grijns weer, maar zijn ogen deden niet mee. Hij wankelde bedenkelijk tussen twee nogal uiteenlopende faculteiten - knijper en zwikker.

‘Ga nou maar naar huis,’ zei de vader. ‘Ik kom over een uur. Zeg maar tegen moe.’

Het meisje wierp nog één gruwende blik op de ou-

de vent en rende toen het café uit, zonder een woord.

‘Die kinderen toch...’ zei ome Joop.

Hij keek de kring rond, onzeker. De vader nam het kaartspel van tafel en vroeg:
‘Wie geeft?’

‘Geef jij maar als je wilt,’ riep de oude opgelucht. Dat maakt mij niks uit.’

Grafschrift van Japie

Aan de tapkast ging het gesprek over Japie, de kastelein van een kroeg aan de overkant, die 's ochtends aan een hartverlamming was bezweken. Ik kende hem niet, maar ofschoon zijn naam aardig klonk, gooide zijn nagedachtenis geen hoge ogen.

‘Hij kan beter dood wezen, dan *ziek*,’ zei een der mannen. Dat was nog een algemeenheid, die het karakter van de ontslapene onberoerd liet. Maar een andere man ging verder, door te zeggen: ‘Hij deed toch ook te gék. Drie vrachten per dag laaide-ie. 's Ochtends een pilsje of vijftien. Dan ging hij een uurtje leggen. 's Middags met frisse moed opnieuw. Een dutje om half acht. En dan aan de jonge klare.’

Ofschoon de grafsteen van Japie er al niet mooier op geworden was, sloeg een derde man de beitel er pas goed diep in, door te zeggen: ‘En wat geld betreft - oeh!’

En hij nam zijn neus even tussen duim en vinger, als iemand die iets zeer smerigs ruikt. Iedereen knikte. 't Scheen algemeen bekend te zijn.

‘Vlak na de oorlog heb-ie mij eens te grazen ge-

nomen,' vervolgde de man. 'Toen leefde z'n vader nog, Blauwe Toon, óók zo'n sieraad van de samenleving. Op een middag komt hij bij me in de zaak - Japie - en hij zegt tegen me: "Da's nou ook wat, ze staan met een wagen vol goed voor me deur en ik moet betalen, maar die ouwe is onder water en die heb de sleutel van de geldkist in z'n zak, dus kun je me effe aan 'n rug helpen, je krijgt 'm morgen terug." En ik - groen, ik woonde pás in de straat - ik geef hem die duizend piek.'

De kastelein tuitte zijn lippen en float even schel, om te doen uitkomen, hoe link hij deze soep vond.

'Ik kom de volgende middag bij 'm in de zaak,' zei de man. 'Hij schenkt me 'n borreltje in - Japie - en hij zegt: "Da's nou ook wat, die ouwe is nog altijd onder water, maar niks aan de hand - 't is nou dinsdag, dus kom donderdagavond effe, dan legt het geld voor je klaar." Toen begon ik al nattigheid te voelen, he. Ik zeg thuis tegen me vrouw: "Ik geloof dat ik getild ben voor een rug. Maar ja, ik ben er zelf ook nog."'

Hij nam een slok die zijn bierglas ledigde en verlangde een nieuw. Even bleef hij met instemming kijken hoe het werd gevuld. Te lang, naar mijn smaak, want ik hing aan zijn lippen en wilde de rest horen.

'Goed, ik ga daar donderdagavond heen om tien uur,' sprak hij eindelijk. 'Geen Blauwe Toon. Japie. Hij wil me wat inschenken. Ik zeg: "Nee, ik kom niet om drank, ik kom om me poen." En hij aan-

dringen, want als je wat op hebt word je inschikkelijk, niet? Maar ik zeg “nee” en ik blijf daar zonder iets zitten. En kijken naar hém.

't Wordt elf uur. Twaalf uur. Eén uur. Hij zegt: “We gaan sluiten.”

Ik zeg: “Jongen, je sluit maar, ik blijf hier zitten tot ik me poen heb.”

Affijn, hij loopt naar de telefooncel, komt een poosje later terug en zegt: “Alles in orde, ik ken het geld zo gaan halen bij 'n vriend van me, in Huizen.” Ik knik en ik bel een taxi en we rij'en er heen. Naar Huizen.

“Hier is 't,” zegt-ie. Een villa, donker. Twee uur in de nacht. Hij stapt uit en gaat die tuin in.

“Kom maar mee,” roept hij. Ik geef die chauffeur gauw een knaak en ik zeg: “Wat er ook gebeurt, je rijdt *niet* weg zonder mij.” En ik ga ook die tuin in.

Toen zegt Japie: “Blijf jij nou hier bij die boom staan, dan maak *ik* 't effe in orde met die vriend van me.” Ik knik, maar ik sluip stiekum achter hem aan. Maar dacht je dat-ie áánbelde? Welnee. Hij loopt gewoon om dat huis heen en stapt weer in de taxi. Maar die chauffeur reed niet, vanwege mijn knaak. Anders had ik daar mooi gestaan, midden in de nacht, in de tuin van een vreemde villa in Huizen.’

Hij nam een slok.

‘Dat was Japie,’ zei hij, afrondend.

De andere mannen knikten. Ze hadden Japie ge-

kend en vonden het verhaal dus niet zo bijzonder als ik.

‘Maar ik heb me poen toch gehad,’ besloot de man. ‘Want op 'n ochtend - die ouwe was al dood - was hij dicht, omdat hij z'n roes lag uit te ronken en toen hebben ze een partij genever voor hem, bij mij afgegeven. Nou je begrijpt, vlak na de oorlog. Ik kreeg er grif drie ruggen voor op de zwarte markt. Nee, wie hij dan ook getild mag hebben, *ik* heb m'n broek niet gescheurd aan Japie.’

De mannetjes

Er belde mij onlangs een juffrouw op, die zei dat ze voor het personeelsblad van de firma waar zij werkzaam was, een stukje over mij schrijven moest.

‘En ik zou het zo leuk vinden,’ zei ze, ‘als ‘t interview kon plaatsvinden in een van die kroegjes waar u zo dikwijls over schrijft.’

Ik zei dat ik het best vond en ik sprak met haar af in een oprecht, oud proeflokaal. Een knap meisje van een jaar of twintig, veel te fris voor de halfduistere spelonk. Ik stond aan de tapkast toen zij binnentrippelde als een lief, doch verstrooid engeltje, dat bij vergissing de deur van de hel opent. Maar ze vond het éinig en vroeg of *dit* nu de mannetjes waren. Ik zei maar ‘ja’, ofschoon ik geen voorstander van dit neerbuigende verkleinwoord ben.

Naast ons stonden twee grijze, wat logge personen op de leeftijd des ondersheids en bespraken ernstig de vraag, in welke mate zij nog behoefte gevoelden aan seksueel verkeer. Nadat de ene man ruitelijk had bekend dat het hem al jaren gestolen kon worden, zei de ander, die een subtielere denker

was: 'Kijk Piet, als jij mij drie keer op een dag telkens een andere mooie vrouw brengt, dan ken ik wel drie keer. Maar thuis - met geen tien agenten.'

Ik leg de volzin aan uw voeten. U doet er maar mee wat u wilt. Piet zag er naar uit dat zelfs het transport van al die mooie vrouwen hem reeds te veel was.

Ik had graag verder geluisterd, maar voor het meisje vond ik het gespreksmotief minder geschikt, zodat ik zei: 'Bij de deur is een tafeltje vrij. Zullen we daar gaan zitten?'

Ze vond het goed. Toen we zaten bracht ze papier en potlood te voorschijn en begon mij de gebruikelijke vragen te stellen, waarop ik de gebruikelijke antwoorden gaf.

Eén vraag, die nooit ontbreekt, kwam ook van haar lieve lippen: 'Vertelt u eens een leuk voorval uit uw leven.'

Aangezien ik sinds 1936 alle leuke voorvallen uit mijn leven heb opgeschreven en in de krant gezet kost de beantwoording van deze vraag mij niet de geringste moeite. Ik vertel gewoon een ouwe Kronkel. En nog nooit heeft iemand gezegd: 'Die ken ik al.' Daar hebt u een voordeel van veelschrijverij. Het enige wezen op aarde, dat alles wat ik geschreven heb, gelezen heeft is mijn vrouw, maar zij vraagt dan ook nóóit: 'Vertel eens een leuk voorval uit je leven.'

Toen ik het meisje naar behoren had bediend

kwam de laatste vraag, die ook altijd op het lijstje staat: ‘Hoe vind u het om populair te zijn?’

Tja, hoe moet je daar mee aan? Je kunt je natuurlijk hullen in valse nederigheid, maar ervaring heeft mij geleerd, dat de meest praktische aanpak is, om gewoon te antwoorden: ‘Leuk.’

Ik wilde het net zeggen toen een zeer lange man, die blijkbaar onnoemelijk veel had ingenomen, tastend zijn weg naar de uitgang zocht. Bij mijn tafeltje gekomen bleef hij staan, keek mij lodderig aan en noemde met zeer dikke tang mijn naam. Ik lachte maar eens vaag tegen hem.

‘En weet je wie hier staat?’ riep de man, zich zelf met grote kracht op het borstbeen dreunend.

‘Nee,’ antwoordde ik.

‘Hier staat Koos Braksemeyer,’ riep de man, met een aplomb of hij William Shakespeare had gezegd.

Daar ik de naam voor het eerst hoorde, zei ik alleen: ‘O.’ De man boog zich naar mij over, keek mij aan met ogen die fonkelden van woede en zei: ‘Vuile, stinkende luizebroeier, krijg de kanker in je hart.’

Daarop verliet hij voldaan het pand.

‘t Lijkt me een kort ziekbed,’ zei de kastelein, die sterk is in dit soort compacte kanttekeningen.

Het meisje vond dat het haar tijd werd en vertrok haastig. Jammer. De mannetjes hadden zich niet van hun liefste kant laten zien. Maar 't is een tref.

Een gulden

Het was ochtend in zo'n vol, groot koffiehuis te Rotterdam, waar goed doorvoede mannen aan tafeltjes, met de hoofden dicht bij elkaar, op een wat conspiratieve manier zaken aan het doen zijn.

Ik zat vlak bij een echtpaar van mijn leeftijd. De vrouw zei: 'M'n sigaretten zijn op. Haal jij even een pakje voor me.'

De man verhief zich en keek het café rond.

'Dáár, vlak bij de deur staat een automaat,' zei de vrouw.

't Was zo'n houten op poten, die ze een poos geleden moesten laten ombouwen van één gulden op één vijfentwintig, een geheimzinnige operatie, die in vele gevallen is gelukt.

De man zag de automaat nu óók en ging er naar toe. Hij was corpulent. Niet het type van de handige jongen, die zich er doorheen slaat. Hij had meer het hulpeloze van een alleen gelaten kind, dat toen maar opgroeide tot de volwassen herenmaten.

Bij de automaat aangekomen, opende hij zijn portemonnaie en begon daarin geruime tijd te zoeken.

Eindelijk keek hij naar de vrouw en schudde van neen.

‘Kom maar,’ riep ze, haar tasje openend, ‘ik heb wel.’

De man keerde door het volle café naar het tafeltje terug.

‘Hier, een gulden en een kwartje,’ zei de vrouw, ‘ik heb 't nét.’

De man nam het geld van haar aan, keek even naar zijn portemonnaie, stak 'm naast zijn zijzak, raapte 'm licht hijgend van de vloer op en liep weer naar de automaat.

Je zag hem het geld in de gleuf doen.

Daarna ging hij op zijn hurken zitten, keek lange tijd naar de hoog opgetaste rookwaren en trok ten slotte aan een laatje. Het gaf niet mee. Hij deed het nog eens en nog eens en nog eens, op het laatst zó krachtig, dat het toestel dreigde om te tuimelen. Het hielp allemaal niet. Zich oprichtend keek hij vragend naar de vrouw.

‘Op dat knopje drukken,’ riep ze.

Hij moest er enige tijd naar zoeken, vond het en drukte. Het geld keerde terug in het bakje. De man stak er een van zijn mollige vingers in en schoof het naar zich toe. Het kwartje ving hij, maar de gulden viel op de grond.

Nu heb je guldens en guldens.

De ene blijft gewoon plat op de grond liggen.

Maar de andere gaat iets ondernemen.

Dit was een dartele gulden, die als een snel wiel-

tje het café in reed. De man zat toch al gehurkt, dus op zijn knieën gaan liggen was niet zo'n diepe ingreep. Op handen en voeten kroop hij de gulden achterna.

De vrouw keek zwijgend toe.

Op haar gezicht stond een oordeel gebeiteld.

Ze zag haar echtgenoot voortkruipend tot bij een ronde tafel, waaraan zes heren zaten te confereren. Nog steeds op handen en voeten, vroeg hij iets, als een trouwe poedel die om een koekje bedelt.

Twee van de heren wilden wel even opstaan.

De man kroop nu onder de tafel en bleef geruime tijd onzichtbaar. Toen hij weer te voorschijn kwam, zat zijn haar deerlijk in de war.

Hij ging overeind staan en zei, glimlachend, iets tegen de heren, die zijn woorden achteloos en 't heeft niets te betéekenen' wegwuifden met de hand.

Na een korte buiging liep de man verder.

Maar niet naar de automaat.

Hij kwam weer bij het tafeltje, zakte vermoeid in zijn stoel neer, legde het kwartje naast het koffiekopje van zijn vrouw en zei, een beetje schuldbewust: 'Ik kan 'm niet meer vinden.'

'Wat?'

'De gulden,' zei hij. 't spijt me.'

Ze keek naar hem en om haar mond kwam een glimlach.

'Kam je haar,' zei ze.

De stilte

In een lang, donker café zat ik, helemaal aan het eind van de tapkast. De oude klok stond op tien over elf, zodat het elf uur in de morgen was. De kastelein vulde zwijgend flessen uit een ton. Helemaal aan het andere eind, vlak bij de deur, zat een man met merkwaardig, oranje-achtig haar, naast een half gevuld kelkje, het hoofd gebogen, de kin op de borst gezonken. Oók geen vroege babbelaar. Ik was even binnengegaan om een vage neerslachtigheid, waarvoor ik geen tastbare reden wist, met één glas sherry te cureren en ik had mijn tweede bijna leeg.

De geur en de stilte van zo'n oude kroeg in de morgen lijmt je vast aan je stoel. Je kunt vage gedachten zó maar laten rondobberen, als papieren scheepjes in een kinderbad. Buiten is de snelle, efficiënte wereld, waar alles ergens héén moet. Maar deze grijze sleuf hebben ze nog verzuimd te vullen met licht, geluid en doel. Nóg. De kastelein is der dagen zat en waarschijnlijk ook alle avonden. De kroeg zal mét hem sterven. Morgen pas. Vandaag

niet. Laat mij vandaag dus plukken. Dat is een mooie drogreden voor: ‘Nóg een.’

Mijn woorden bezeren de stilte. De man met het oranje haar siddert even. De kastelein schenkt zwijgend het glas vol. Ik laat ‘dank u’ achterwege, uit tact. De atmosfeer herstelt zich. Alleen buiten maken de anderen hun rumoer. Zo blijft het geruime tijd. De klok tikt. Maar dat mag.

Dan gaat de deur open en treedt een grote, gezonde oude man binnen, behaaglijk handenwrijvend. Hij verklaart: ‘t Is hier beter dan buiten.’

Hij is een habituele vijand van onze stilte, dat zie je met één oogopslag. Eerst kijkt hij naar mij en vervolgens naar de man bij de deur. Dan gaat hij instinctief in het midden van het café bij de kachel zitten, precies even ver van ons beiden af.

‘Geef me een jeugdige. Van mijn leeftijd,’ zegt hij.

Een oude grap. De dag is er nog te jong voor. Op het vermoeide, wat paarse gelaat van de kastelein, komt plichtmatig iets wat hij voor een grijns houdt. Hij schenkt het glaasje vol.

‘De televisie was mooi gisteravond, vond je niet?’ zegt de oude man opgeruimd en nog steeds handenwrijvend. ‘Ik heb er echt van genoten. Spannend en tóch geestig, vond je niet? Je hebt wel eens programma's, dat je denkt: nou ja... Maar dit - nee, daar keek je nou echt met smaak naar.’

Hij heeft een harde, opgeruimde stem, die onze stilte een fiks pak slaag geeft. De kastelein vult - met zijn rug naar hem toe - weer een fles. De

man neemt een slok en vraagt: ‘Vond je ook niet?’

Nu draait de kastelein zich om en zegt: ‘Ik heb geen televisie.’

De oude laat zich niet uit het veld slaan. Hij wendt zijn gezond hoofd in mijn richting en roept, op aanzienlijke afstand: ‘Vond u 't niet mooi? En interessant ook? Door al die feiten die verstrekt werden. Dat gaf er bovendien iets leerzaams aan. Terwijl het toch spannend bleef. En geestig. Vond u niet?’

Naar waarheid moet ik antwoorden: ‘Ik heb 't niet gezien.’

Nu draait de oude zijn vrolijk hoofd in de andere richting en vraagt, voorzichtiger geworden, aan de stille figuur bij de deur: ‘Hebt u het gezien?’

De ander knikt.

‘En?’ (Het klinkt vol hoop.)

De man bij de deur brengt een zacht gerochel voort, of de versleten machinerie die hem het spreken mogelijk maakt, voor het eerst vandaag wordt aangezet. Dan zegt hij, de kin nog steeds op de borst, met schorre stem: ‘Er was niks an.’

Vier woorden, maar ze vallen zo definitief als de guillotine. De oude blijft nog even, afgebluft, naast de kachel zitten. Dan staat hij op en vraagt: ‘Wat krijg je van me?’

Het achter hem dichtvallen van de deur is het laatste geluid. Onze stilte heeft hem verslagen en keert terug, nog wat gehavend door de nagalm van al die woorden. Maar ze geneest snel.

Champagne

Nog geen december-dag waren we in Parijs of we liepen reeds tegen een mij bekende, joviale Hollander op, die daar al jaren woonachtig is, omdat hij een enorm concern vertegenwoordigt, dat als een inktvis met zijn vangarmen de ganse aardbol omklemmt.

‘Dat is nou toevallig,’ riep hij, ‘ik wou je nét iets vragen.’

‘Vráág,’ zei ik.

Maar hij wees op een zeer duur polshorloge en zei dat hij nou geen tijd had, want de tragiek van zulke mannen is, dat ze allemaal zeer dure polshorloges hebben, maar nooit tijd om er op te kijken.

‘Laten we vanavond met z'n drieën een hapje eten, dan vertel ik je wel wat ik wil,’ zei hij. En voor hij weg ijlde, naar iets van betekenis, bestelde hij ons om zes uur in een etablissement bij de Champs Elysées. Als u weet dat in dit bevallig verversingslokaal een eenvoudig potje thee in Nederlandse valuta drie gulden veertig noteert, begrijpt u in de eerste plaats, dat we daar de drempel niet uitslij-

ten en in de tweede plaats dat de uitdrukking ‘een hapje eten’, die meer bij een broodje halfom kleurt, in dit geval moest worden gezien als een understatement. Met deze invitatie voor de boeg, besloten we dan ook de hele dag te vasten, althans alles na te laten wat aan een onbetamelijke eetlust afbreuk zou kunnen doen; want we wilden de bijl er diep in slaan, omdat men met het geld van grote concerns niet behoedzaam behoeft om te gaan.

We betraden het etablissement dan ook om zes uur precies met een honger als een paard en vonden onze gastheer reeds aan de bar verdiept in een aperitief, dat interessant van kleur was en aangenaam bleek te smaken, want hij gaf er ons een en nog een en nog een. Reeds bij het tweede glas vertelde hij, dat hij mij een heel eng boekje over zijn firma wilde laten vervaardigen en besloot ik dat ik het niet zou doen, omdat ik stukjes schrijven leuk vind, maar enge boekjes over firma's niet, maar ik hield het nog even binnen, omdat ik bang was dat we anders het eten niet zouden krijgen en zei maar eens ‘ja, ja’ en ‘hum, hum’ - en toen gingen we aan tafel.

Daar de Parijzenaars hun eetlust opsparen tot de kerst, was het niet druk in de puissante zaal, waar veel kristal en zilver flonkerde en een als Turk verklede Algerijn met een Engelse cona vol Franse koffie rondliep.

‘Neem vooral alles waar je trek in hebt, want de belasting betaalt het toch,’ zei de gastheer. Deze

mededeling deed mij alle remmen verliezen, want wat is heerlijker dan staatsgeld verbrassen? Mede aangemoedigd door de aperitieven, nam ik bazig de leiding, bestelde een enorme stoet van voor-, tussen-, hoofd-, bij-, onder- en naspijken en merkte op dat champagne, mits van goede kwaliteit, een edel drinken is, dat eigenlijk bij alles smaakt. En de joviale Hollander lachte dreunend en zes kelners waren voortdurend om ons heen, als chirurgen bij een zware operatie, en ik liet telkens nieuwe flessen champagne openen en de joviale Hollander bleef dreunend lachen, ook toen ik hem, na de hoofdschotel, ruitelijk zei dat ik dat enge boekje niet wilde schrijven, want dat kon hem allang geen barst meer schelen. Toen alles eindelijk op en leeg was bood hij nog schaterend aan, ons met zijn auto naar het hotel te vervoeren, maar wij wilden liever een beetje frisse lucht, zeiden we. Samen liepen mijn vrouw en ik door avondlijk, met kerstlichtjes pronkend Parijs - héél voorzichtig. En héél zalig. Want van champagne ga je een beetje zweven.

‘De Nederlaridse Maagd heeft een onrustige nacht,’ zei ik, ‘die moet 't allemaal betalen. En de rekening beliep het maandinkomen van een gezin met twee kinderen.’

We waren bij een klein parkje gekomen en namen op een bank plaats. Het was een kruidige avond, niet echt koud.

‘Wat waren we toch altijd arm in Parijs,’ zei mijn vrouw dromerig, ‘vooral de laatste dag van

zo'n vakantie, als jij weer alles verkeerd berekend had. Een homp brood op een bank in net zo'n parkje als dit was alles wat er nog af kon. Een een slok rode wijn uit zo'n literfles van zeventig cent. Wat waren we toch belachelijk arm. Maar fijn was 't wel.'

Ik knikte en we zaten nog lange tijd op het bankje - zwijgend en zalig van de champagne. Er waren geen sterren aan de hemel en de maan hield zich knorrig schuil, wat ik mij best kan voorstellen van een hemellichaam, dat voortdurend wordt beschoten, terwijl het nooit iets anders heeft gedaan dan verliefde, jonge paartjes bijlichten.

We leren 't nooit

Om negen uur in de avond, toen ik op de Martelaarsgracht te Amsterdam doende was te aarzelen of ik de tram naar huis zou nemen, kwam een man naast mij staan en zei: ‘Nóóit leert-ie het. Bannik leert 't nooit.’

En hij sloeg op zijn borst om te doen uitkomen, dat hij over zich zelf in de derde persoon sprak. Hij was van mijn leeftijd en had hel blauwe ogen. Groot en breed stand hij daar, behoorlijk in de kleren, maar zijn wangen waren in een paar dagen niet door een scheermes beroerd.

‘Nou zit ik rustig bij me zuster en me zwager in Utrecht,’ zei hij. ‘Al acht maanden. Bannik heeft goed werk. Hij verdient een lekkere stuiver. Hij betaalt kostgeld. Hij legt 371 gulden op zij. En de kroeg? Er zijn een hoop kroegen in Utrecht, hoor. Me zwager liep er wel eens in, na het werk. Maar Bannik niet. Hij taalde er niet naar. Hij liep ze gewoon voorbij. Naar me zuster. Om me op te frissen. En dan met smaak te eten. En 's avonds keek Bannik naar de televisie. Met een koppie thee. En

hij kocht enige zeer fraaie dassen. En een nieuw pak. En knap ondergoed. 't Legt allemaal in Utrecht bij me zuster. Ik denk: Bannik, nou ga je eindelijk eens een keertje goed. Rustig. Niks aan de hand. Een nijvere man, net als iedereen. Máár...'

Hij nam een pauze en sloot die hel blauwe ogen.

Dat gruwelijke 'maar' had ik al een hele tijd voelen aankomen. Je hebt ook films, die beginnen in een heel gelukkig gezin, waar iedereen de hele dag loopt te glimlachen. Máár... Na een minuut of tien begint de ellende, daar kun je vergif op innemen.

'Máár,' zei Bannik, daar op de Martelaarsgracht, 'we leren 't nooit. Helemaal nooit. Zet 't maar rustig uit je knikker. Nooit.'

Hij zuchtte nu zeer diep. Ik voelde mij verbonden met Bannik.

'Acht maanden lang ben ik piekfijn 't heertje,' zei hij. 'Maar zaterdag wint onze club in een - ik mag wel zeggen - zeer behendige wedstrijd, maar toch zuiver sportief. Dus wat doet Bannik, na afloop. Bannik gaat met z'n zwager een biertje kopen. Uit verheugenis. En wat kan een biertje je nou bijten? Goed, we kopen dat biertje en nog een biertje en ik bel me zuster op en ik zeg: "Breng effe m'n trekharmonika," want ik kan toevallig zeer fraai op de trekharmonika spelen en ik wilde de boel een beetje opluisteren, omdat onze club sportief gewonnen had, maar wat zegt me zuster? Ze zegt: "Nee, kom jij maar liever naar huis." En dát zat Bannik niet

lekker. Voel je? 't Behelsde wantrouwen. Voel je?’

Ik knikte. Die zuster zag ik vóór me.

‘Goed, terug bij die tap zeg ik: “Geef me nog maar een pilsje en zet er maar een jonkie naast.” En dát had Bannik niet moeten doen. Maar goed, me zwager gaat naar huis en ik blijf, want ik zit in een gesprek gewikkeld over duiven met een persoon en 't wordt halfelf en nog niks van een dolle boel of zo, het was aangename verpozing, méér niet, en die persoon gaat weg met z'n auto naar Amsterdam en zegt: “Ik wil je wel een lift geven” en Bannik rijdt mee en...’

Hij sloot die ogen weer.

Achter hem schalden de bazuinen des onheils.

‘Nou koester ik een groot wantrouwen jegens bankinstellingen,’ zei hij. ‘Je leest zulke rare dingen in de krant. Dus ik droeg die 371 guldens op mijn lichaam, dan kan er niks mee gebeuren, want Bannik is er zelf bij. En we komen in Amsterdam en dat geld brandde in me zak. Affijn - kroeg in, kroeg uit en met het gouden vingertje. Geef hem wat en geef hem wat en geef de deurknop wat. En daar staat Bannik. Helemaal afgebrand. Aan het hoofd van vijftien centen en twee sigaretten. Terwijl ik in Utrecht alles heb leggen. Me nieuwe pak. Me dassen. Het ondergoed...’

‘En de trekharmonika,’ zei ik.

‘En de trekharmonika,’ beaamde hij. Zelden heb ik zo'n eenvoudig zinnetje zo droevig horen klinken.

‘Als ik je eens vijf piek leende,’ zei ik, ‘om naar

Utrecht te komen.' Hij nam ze gretig, schudde mijn hand lang en plechtig en ging inderdaad de kant van het station uit. Maar bij het laatste café op de hoek aarzelde hij. Kort. Toen ging hij er binnen.

Nee, we leren 't nóóit. Ik niet. En Bannik niet. Zet 't maar rustig uit je knikker.

Verantwoording

De in deze bundel bijeengebrachte kroegverhalen verschenen, onder het pseudoniem Kronkel, in het dagblad 'Het Parool'. Ze zijn nooit eerder in boekvorm gepubliceerd.